

Jelige: LDU614

AUSZTRÁLIA GEOPOLITIKAI KÉRDÉSEI A 21. SZÁZADBAN

2025. január 8.

BEVEZETÉS.....	3
1. AZ AUSZTRÁL GEOPOLITIKA TÖRTÉNELMI TÉNYEZŐI.....	4
1.1. A világháborúk öröksége.....	4
1.2. Az Egyesült Királyság és a Nemzetközösség szerepe a világháború után	6
1.3. ANZUS – Szövetség az Egyesült Államokkal	8
1.4. A 'Fehér Ausztrália' politika	9
1.5. Ellentmondásos nyitás Ázsia felé – Vietnám és hatásai.....	10
2. A MODERN AUSZTRÁLIA KÖZÉPHATALMI MOZGÁSTERE	12
2.1. Ausztrália ázsiai gazdasági integrációja	12
2.2. Ausztrália, mint középhatalom.....	14
2.3. Ausztrália, mint kínos partner.....	15
3. AUSZTRÁLIA ÚJRAÉRTÉKELŐDŐ REGIONÁLIS KAPCSOLATAI	17
3.1. Párhuzamos külpolitikák – Japán.....	17
3.1.1. Történelmi kapcsolatok, gazdasági párhuzam.....	17
3.1.2. Modern kapcsolatok, biztonsági párhuzam.....	19
3.2. Kialakuló nagyhatalom a szomszédban – Indonézia	20
3.2.1. Indonézia függetlenedése.....	20
3.2.2. Nyugat-Pápua dilemmája	22
3.2.3. Kelet-Timor ügye.....	22
3.2.4. Bali – Turistaparadicsom és konfliktusgócpon.....	23
3.2.5. 2020-as évek	24
3.3. A Csendes-Óceáni térség felértékelődése – Ausztrália hátsó kertje?.....	25
3.3.1. Ausztrália és a Csendes-óceáni Szigetek Fóruma	26
3.3.2. Kína diplomáciai térnyerése a Csendes-óceánon	28
3.3.3. Ébredező amerikai érdekeltség	29
3.3.4. Falepili Unió Szerződés – Ausztrál jószomszédság és stratégia	30

4.	NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ USA ÉS KÍNA TENGELYÉN	31
4.1.	Quad – Biztonsági egyeztetés	31
4.2.	Az AUKUS születése	32
4.3.	Ausztrália tengeralattjárói	33
5.	ÖSSZEGZÉS	35
	IRODALOMJEGYZÉK.....	36

BEVEZETÉS

A modern Ausztrália elhelyezkedésének és állama hagyományainak ellentétjeiből adódóan egyedi geopolitikai helyzetben jött létre. Hagyományaiban, történelmében és politikájában egyértelműen angolszász-nyugati értékek nyilvánulnak meg elsődlegesen. Az ausztrál állam a Brit Birodalom gyarmataiból a 20. század hajnalán szerveződött Államszövetséggé, azóta is mély demokratikus hagyományt ápol politikájában, mely részét képezi nemzeti identitásának. Továbbá nagymúltú szövetségeket ápol az Egyesült Királysággal, annak volt gyarmataival és az Egyesült Államokkal, melyekhez az ausztrál kultúrát is szoros kapcsolatok fűzik.

Mindemellett azonban földrajzi elhelyezkedése folytán szomszédsága körében teljesen egyedinek hat angolszász eredetű politikai berendezkedése, kultúrája. Fontos kiemelni, hogy mivel az ausztrál állam abban a különleges helyzetben jött létre, hogy egész kontinensén egyedüli államként működik szárazföldi határok nélkül, így a politikai és hagyománybéli értékei mellett földrajzi tekintetben is elhatároltan jött létre szomszédságától. Legközelebbi szomszédjai a csendes-óceáni államok és területek mellett Délkelet-Ázsia államai, csak utánuk következnek Kelet-Ázsia és Dél-Ázsia országai. Mindezeknél jelentősen nagyobb távolság választja el Ausztráliát az Egyesült Államoktól és az Egyesült Királyságtól.

Mindezen történelmi tényezőket és a belőlük adódó 21. századra vonatkozó geopolitikai kérdéseket a dolgozatomban a következő szerkezeten keresztül mutatom be.

A dolgozatomban második fejezetében ismertetem milyen történelmi eredetű elkötelezettségek és örökségek befolyásolják a modern ausztrál külpolitikát, ezen keresztül pedig az ország geopolitikai helyezkedését.

Tovább haladva, a harmadik fejezetben Ausztrália középhatalmi státuszának kérdéseit mutatom be. Ehhez röviden ismertetem Ausztrália gazdaságának elkötelezettségét Ázsia, ezen belül pedig Kína felé, majd Allan Patience 2018-as könyvében felvázolt elméletét felhasználva bemutatom az ország középhatalmi önértelmezését.

A negyedik fejezetben a következő kérdés mentén haladok tovább: *Milyen kapcsolatokat ápol Ausztrália szomszédságával?* Az erre a kérdésre adott válaszokon keresztül mutatom be, hogyan befolyásolják Ausztrália kapcsolatai szomszédságával globális pozícióját. A kérdés megválaszolásához elemzem Japán, Indonézia, valamint a csendes-óceáni országok kapcsolatait Ausztráliával.

Végül az ötödik fejezetben bemutatom Ausztrália újonnan megerősített elköteleződését hagyományos partnerei felé a 2021-től működő AUKUS és Quad rendszerein keresztül.

1. AZ AUSZTRÁL GEOPOLITIKA TÖRTÉNELMI TÉNYEZŐI

Ausztrália geopolitikai lehetőségeire mindmáig éreztetik hatásukat történelmi örökségei, gyarmati múltja, hagyományos elköteleződései. A 20. század első felében az Ausztrál Államszövetség megalakulásától gyakorlati önállóságáig vezető útja folyamán a korábban biztonságát garantáló Brit Birodalom külpolitikai jelentősége megfogyatkozott Ausztrália számára, és habár sosem tűnt el teljesen elköteleződésük London felé, a második világháború éveitől kezdődően az Egyesült Államok vált az elsősorú szövetségessé Ausztrália számára.

A második világháború emlékezete, valamint a korábban rasszista elméletek mentén kialakult és a kommunista rémképek által tovább fűtött ellenséges kép Ázsiáról meghatározták Ausztrália viszonyát az ázsiai államokkal a hidegháború folyamán. A hidegháborús szerepvállalások, az Ausztráliát is elérő globális társadalmi folyamatok, valamint a fejlődő ázsiai országok hatalmas felvevőpiacai azonban elindították az országot azon az úton, melynek köszönhetően fokozatosan ártékelődnek közvetlen szomszédságával ápolts kapcsolatai. Ausztrália szövetsége az Egyesült Államokkal egyrészt táplálta politikusai félelmét Ázsiától, másrészt érintkezésre kényszerítette vele a társadalmát.

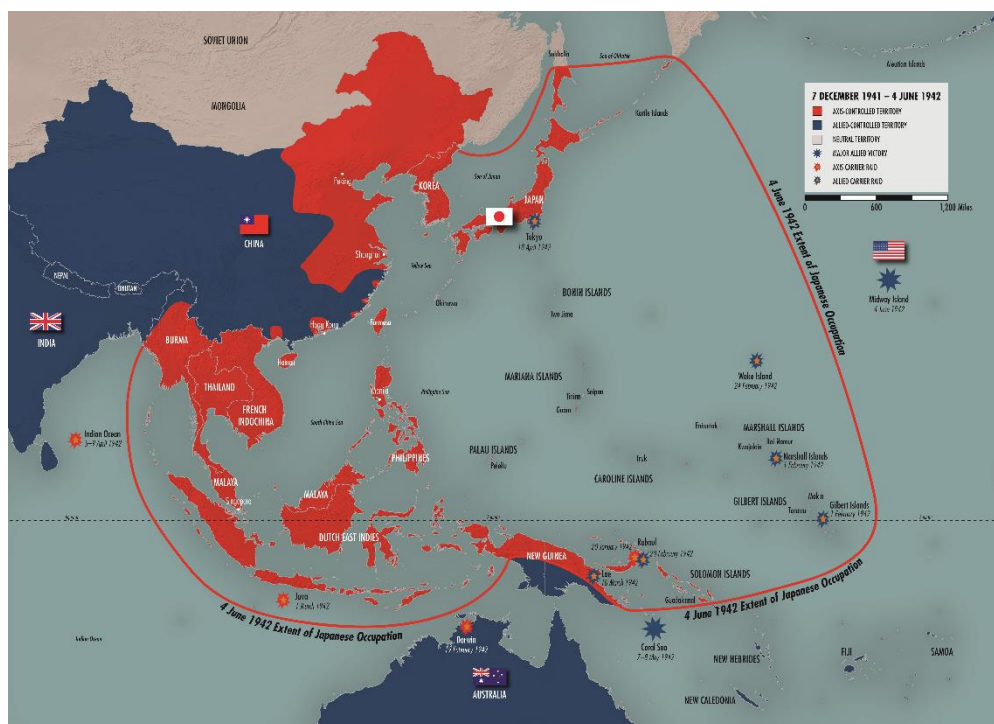
Ezek a hagyományos kapcsolatok – az USA által garantált biztonság, a Birodalom emléke, valamint a kölcsönösen bártortalan és bizalmatlan viszony a szomszédos ázsiai országokkal és különösen Kínával – ismertetik az ausztrál geopolitika alapvető lehetőségeit.

1.1. A világháborúk öröksége

Ausztrália önálló nemzetközi jelenlétének kezdőpontjaként első világháborús szerepvállalásuk hagyományosan elismert mind Ausztráliában, mind a világ többi részén. Az Ausztrál Államszövetség a Brit Birodalmon belüli autonómiával rendelkező államként szerveződött meg 1901-ben, a 19. század első felében Ausztrália kontinensén létrehozott brit gyarmatokból. Ezt követően, 1914-ben még friss domíniumként lépett be az első világháborúba Új-Zélanddal egyetemben, a Brit Birodalom részeként. A két ausztrálázsiai gyarmat csapataiból alakult meg az ún. ANZAC, azaz az Australia and New Zealand Army Corps, magyarul az Ausztráliai és Új-Zélandi Hadtest. A hadtest leghíresebb bevetése a Gallipoli-félsziget ostroma folyamán történt, ahol komoly veszteségeket szenvedett az Oszmán Birodalommal szemben. (Department of Veterans' Affairs, 2022) Emlékezete azonban máig mély tiszteletnek örvend mind Ausztráliában, mind Új-Zélandon, mint az országok függetlenségének, identitásának egyik első jelentős megmutatkozása. Ausztrália kultúrájában jelentős szerepet élvez az ún. ANZAC-szellem (*ANZAC spirit*), melyen

keresztül országuk létrejötteként tűzkeresztségeként tekintenek az első világháborús szerepvállalásukra. Emellett azonban érdemes kiemelni 1942 eseményeinek sokkoló hatásait az ausztrál politikára és gondolkodásra, hiszen azok legalább akkora befolyással rendelkeztek az ausztrál külpolitika önállósulására, mint a Nagy Háború emlékezete. (Department of Veterans' Affairs, 2024)

A második világháború jelentőségét geopolitikai szempontból elemezve az mutatja meg, hogy Szingapúr 1942-es eleste után a korábban 'már-már szolgálalkú gondolkodású ausztrál politikai elit' kényszerűen ráébredt, hogy a Brit Birodalom képtelen megvédeni Ausztráliát. (Patience, 2018, pp. xi-xiii) A Japán Birodalom 1941. december 7-én hadat üzent az Egyesült Államoknak és az Egyesült Királyságnak is, ezáltal egyúttal gyarmati területeiknek is. Ezt követően Japán néhány hónap alatt teljesen letarolta a brit erőket Délkelet-Ázsiában, azok legfőbb védelmi gócpontja, Szingapúr 1942. február 15-én esett el. (Department of Veterans' Affairs, 2020) Ausztrália 1942. február 19-én szembesült igazán helyzetének súlyosságával, a japánok közvetlenül támadták meg: lebombázták Darwin városát Észak-Ausztráliában. (Department of Veterans' Affairs, 2020) Az események súlyát Ausztrália geopolitikai elhelyezkedését illetően az mutatja meg, hogy közvetlen következményükként írható fel a westminsteri statútum ratifikálása az ausztrál parlamentben, továbbá ezzel egyetemben az Egyesült Államok szövetségének jelentős felértékelődése.

1. ábra – A Japán Birodalom által irányított területek 1942-ben. A térképen Ausztrália északi részén feltüntetve látható Darwin városa. (The National WWII Museum New Orleans, 2024)

A westminsteri statútum egy az Egyesült Királyság parlamentje által 1931-ben elfogadott jogszabály, mely értelmében a Brit Birodalom domíniumai és maga az Egyesült Királyság egyenlő felekké váltak a Birodalmon belül. A statútum lényegében a korábbi, 1926-ban létrejött Balfour-nyilatkozatot foglalja jogi keretek közé, mely egyenlő felekként nevezte meg a Brit Birodalom „autonóm közösségeit”, illetve megalkotta a Brit Nemzetközösség fogalmát. (Inter-Imperial Relations Committee, 1926) A westminsteri statútum tovább haladva, az autonóm közösségeket – azaz a domíniumokat – törvényhozási hatalommal ruházta fel, egyúttal hivatalosan megszüntetve az Egyesült Királyság parlamentjének törvényhozási jogkörét a területükön. (Parliament of the United Kingdom, 1931) A dokumentumot az ausztrál kormányok azonban nem látták különösen fontosnak ratifikálni, ezt jól illusztrálja Robert Menzies – parlamenti képviselő, korabeli igazságügyi miniszter, később Ausztrália miniszterelnöke – felszólalása az 1937-es törvénytervezet tárgyalásán, mely a westminsteri statútum ratifikációjáról szólt: *„Gyakorlati értelemben Ausztrália valódi és adminisztratív törvényhozási függetlensége sosem került megkérdőjelezésre a Nemzetközösség létrejötte óta.”* (Menzies, 1937) A törvénytervezet ezután az 1937-es választások miatt érvényét veszítette anélkül, hogy elfogadásra került volna.

Ez a helyzet változott meg 1942-ben, amikor a statútum politikai jelentősége jelentősen felerősödött: elfogadásával Ausztrália külpolitikai függetlenségét kívánta megerősíteni a meggyengült Brit Birodalomtól, amely láthatóan képtelen volt többé garantálni Ausztrália biztonságát. Ezzel szemben Ausztrália számára kiemelkedő fontosságúvá vált az együttműködés az Egyesült Államokkal, akivel egy oldalon találta magát a Japán Birodalommal szemben a csendes-óceáni hadszíntéren. Az Ausztrál Államszövetség számára 1942-től kezdve az elsődleges garanciát a biztonságára már nem a Brit Birodalmi elkötelezettsége jelentette, hanem szövetsége az Egyesült Államokkal. (Patience, 2018, p. 59)

1.2. Az Egyesült Királyság és a Nemzetközösség szerepe a világháború után

1949-ben a londoni nyilatkozattal elnyerte ma ismert fogalmát a Nemzetközösség. Elődje, a korábban említett 1926-os Balfour nyilatkozattal megfogalmazódott Brit Nemzetközösség volt, mely azt az eszmét volt hivatott jelképezni, hogy a Brit Birodalmon belül létező autonóm közösségek nem alárendeltjei egymásnak, bár egyesíti őket közös hűségük a Brit Koronához. (Inter-Imperial Relations Committee, 1926) A dekolonizáció megkezdődésével a

Brit Nemzetközösség intézményét alapjaiban újra kellett értelmezni, a Brit Birodalom fogalma pedig fokozatosan értelmét veszítette. Ezek a folyamatok eredményezték a londoni nyilatkozatot, mely értelmében létrejött a modern Nemzetközösség intézménye, egyfajta örökösként a Birodalom után, továbbfejlesztve a Brit Nemzetközösség eszméjét: bár hivatalosan a brit uralkodó képezi a Nemzetközösség fejét, a tagok nem kell, hogy elismerjék őt államfőjüként. (The Commonwealth Secretariat, 2024)

Ausztrália a Nemzetközösség alapítói közt foglalt helyet, a korabeli politikai elitje még felismerhetően hajlamos volt egyfajta romantizált birodalmi nosztalgiával gondolni kapcsolatukra az Egyesült Királysággal. Ennek a jelenségnek az egyik legjelentősebb képviselője Robert Menzies liberális párti miniszterelnök rekordhosszúságú mandátuma volt, mely 1949-től egészen 1966-os lemondásáig tartott. Hosszú miniszterelnöksége adott helyt számos olyan folyamatnak, amely máig befolyásolja Ausztrália geopolitikáját: elkötelezett anglofilként pedig jelentős súlyt biztosított az Egyesült Királyságnak ezen geopolitika formálásában. (Patience, 2018, pp. 61-66) Jól szimbolizálja a korban fellelhető politikai közelséget az Egyesült Királysághoz, hogy az első brit kísérleti atomrobbantást Ausztrália területén hajtották végre, 1952. október 3-án. A Hurricane fedőnevű teszt keretein belül a Monte Bello szigeteken egy nagyjából a Hiroshimára dobott atombombával megegyező méretű robbantást hajtottak végre. A tesztek megkezdéséhez Clement Attlee brit miniszterelnök Robert Menzies ausztrál miniszterelnökhöz fordult engedélyért, Menzies pedig azonnal beleegyezett a tesztek megkezdésébe. (Hawkins, 2017)

Az Egyesült Királyság és a Nemzetközösség azonban hozzájárult ahhoz is, hogy Ausztrália konstruktív regionális kapcsolatokat építsen ki Délkelet-Ázsiában. Ennek egyik első jelentős eseménye az ún. Colombo-terv volt, melyet a Nemzetközösség miniszterelnökeinek Colombóban tartott konferenciáján alapoztak meg. A terv 1951-től kezdődően lépett működésbe, alapvető célja a Nemzetközösségen belüli ázsiai országok technológiai fejlődésének elősegítése volt. A terv keretein belül a Nemzetközösség egyes országai (majd az Egyesült Államok, valamint Japán is társult donorként) egyrészt pénzügyi segítséget nyújtottak a frissen önállósult ázsiai országoknak, más részről azonban technológiai segítséget, illetve oktatási lehetőségeket is biztosítottak. A terv keretein belül jelentősen megnövekedett az ausztrál egyetemeken tanuló dél, illetve délkelet-ázsiai hallgatók száma, hozzájárulva a befogadóbb ausztrál bevándorláspolitikához, valamint megalapozva a Fehér Ausztrália politika végleges bukását. A terv szándéka volt a regionális stabilitás elősegítése is, természetesen a kommunizmus feltartóztatásának céljával. (Goldsworthy, 2001)

1.3. ANZUS – Szövetség az Egyesült Államokkal

A második világháború végével kialakuló bipoláris világrendben, melyben a Szovjetunió és az Egyesült Államok váltak a geopolitikát domináló szuperhatalmakká, Ausztrália mind ideológiai, mind biztonságpolitikai értelemben az Egyesült Államok befolyási övezetéhez tartozott. Ausztrália részéről biztonságpolitikai szempontból egyértelmű igény mutatkozott arra, hogy a NATO-hoz hasonlóan, hivatalos szövetséget alakítsanak ki az Egyesült Államokkal. A kibontakozó hidegháború miatt az Egyesült Államok geopolitikájában megfogalmazódott az igény az ázsiai kommunizmus terjedésének feltartóztatására, ennek érdekében pedig a legyőzött Japán újrafegyverkezése (hasonlóan a Német Szövetségi Köztársaság újrafegyverkezéséhez Európában) is kilátásba került. Az ettől elrettenő csendes-óceáni szövetségesek, köztük Ausztrália és Új-Zéland ennek hatására komoly garanciát vártak az Egyesült Államoktól, hogy konfliktus esetén megvédje őket. Emellett Ausztrália és Új-Zéland is elkötelezettségüket fejezték ki az Egyesült Államok szövetségeseiként, mindkét állam az elsők között küldött egységeket az 1950-ben kitörő koreai háborúba az USA mellett. (National Museum Australia, 2024)

1951-ben végül San Franciscóban aláírták, az 1952-ben hatályba lépő, az USA és Ausztrália közt azóta is hatályos biztonsági szerződést, az országok angol neveinek rövidítéséről ismert ún. ANZUS szerződést. Ez a szerződés nem biztosítja olyan egyértelműen az USA támogatásáról Ausztráliát és Új-Zélandot, mint a NATO a saját tagságát, amely automatikusan az összes fél ellen intézett támadásnak értelmezi az egyik felet ért támadást. Ehelyett úgy fogalmaz:

„Minden szerződő fél elismeri, hogy a csendes-óceáni térségben bármelyik felet ért fegyveres támadás veszélyt jelent maga békéjére és biztonságára, és kijelenti, hogy fellép a közös veszély ellen a saját alkotmányos eljárásainak megfelelően.” (Commonwealth of Australia, 1997)

A szerződés, bár létezése óta a gerincét képezi Ausztrália és az Egyesült Államok szövetségének, aszimmetrikus viszonyt állít fel a két fél között. Az ausztrál vezetők hagyományosan abban a meggyőződésben értelmezik, hogy a csendes-óceáni térségen jóval kívül eső konfliktusokban is stratégiai szövetségesként kell fellépjenek az USA oldalán. Ezt támasztja alá, hogy Ausztrália egytől egyig részt vállalt az Egyesült Államok konfliktusaiban Koreában, Vietnámban, majd később Irakban és Afganisztánban, továbbá amerikai katonai bázisokat és kommunikációs állomásokat tart fenn Ausztráliában. (Patience, 2018, p. 33)

1.4. A 'Fehér Ausztrália' politika

Ausztrália 20. századi nemzetközi kapcsolatait kétségtelenül jelentős mértékben befolyásolta az úgynevezett *Fehér Ausztrália politika* néven hírhedté vált jelenség. A politika alapvetően betelepülést szabályozó jogszabályok, valamint egyéb származási alapú megkülönböztetést tartalmazó intézkedések összességét jelentette. Ezek az intézkedések a 19. század második felétől eredeztethetőek a gyarmatot kormányzó elit rasszista meglátásaiban. 1901-re, az Államszövetség megalakulására mély gyökeret vert az ausztrál politikában az elképzelés, hogy Ausztrália populációjának alakulását szabályozni kell, mégpedig úgy, hogy Ausztráliában döntő többségben maradhassanak a zömében brit származású fehér telepesek – Ausztráliát *'fehéren kell tartani'*. Ezt a hangulatot jelentősen megerősítette az Államszövetség parlamentje által meghozott egyik első törvény, az 1901-es bevándorlási korlátozásról szóló törvény (1901 Immigration Restriction Act). A törvény alapján a betelepülni szándékozók egy úgynevezett *dictation test*, azaz tollbamondás segítségével ellenőrizték, mely során ötven szót kellett leírniuk angolul. Amennyiben ez sikerült a bevándorlóknak, újraíráshoz velük a tesztet bármilyen másik nyelven, így a hatóságok gyakorlatilag bárkit „nemkívánatos betelepülőnek” nyilváníthattak. A betelepülő fehér, brit származásúakkal nem írtak ilyen tesztet. A *dictation test* mellett számos egyéb módszer is létrejött a bevándorlók deportálására a Fehér Ausztrália politika keretein belül, például a *Pacific Island Labourers Act*. A bevándorláspolitikai szigor abban rejlett, hogy a brit származású telepesek féltették új országukat az olcsó ázsiai munkaerő beáramlásától, a fehérek félelemmel és nehezteléssel tekintettek ázsiai szomszédjaikra. (ABC Education, 2024) (Atkinson, 2015)

A szigorú bevándorláspolitikai, a rasszizmus és az ezzel kéz a kézben járó mély bizalmatlanság az Ázsiából származó emberekkel szemben dominálták a 20. század első felét Ausztráliában. Csak a második világháború után kezdtek óvatosan enyhülni a szigorú bevándorláspolitikai szabályozások. A Fehér Ausztrália politika eredeti 1901-ben kialakított betelepülési szabályozásait csak az 1950-es évek második felétől kezdték el jelentősen enyhíteni. Ennek egyik legnagyobb eredményeként 1958-ban beszüntették a *dictation test* alkalmazását, ami jelentősen megkönnyítette a betelepülést Ausztráliába. (National Museum Australia, 2022) Ezt követően tovább folytatódott a bevándorláspolitikai újraértékelése, mely végül 1966-ban, a Holt-kormány által bevezetett új bevándorláspolitikában csúcsosodott ki. Ekkortól vált hivatalossá, hogy az európai és nem európai származású bevándorlók megegyező feltételekkel telephessenek le Ausztráliában, azonban továbbra is érvényben

maradtak bizonyos hivatalos megkülönböztető jelzők a nem európai bevándorlókat illetően. A politika teljes felszámolása az 1973-ban megválasztott Whitlam-kormány alatt valósult meg, mely hivatalosan elítélte a Fehér Ausztrália politikát. (National Museum Australia, 2022). A Fehér Ausztrália politika hivatalos végét az 1975-ben elfogadott Faji Diszkriminációs Törvény (Racial Discrimination Act) jelentette, amely betiltotta a korábban meghatározó faji, illetve származásbéli megkülönböztetést a bevándorláspolitikában. (ABC Education, 2024)

1.5. Ellentmondásos nyitás Ázsia felé – Vietnám és hatásai

A Fehér Ausztrália politika története során nagyban befolyásolta Ausztrália viszonyát ázsiai szomszédjaival, gyakorlatilag egységesen elutasította az ázsiai országok egyenlő félként való kezelését egészen a második világháború idejéig, amikor pedig további negatív behatás érte az ausztrál gondolkodást Japán ellenségképének formájában. Ennek a hosszan létező beidegződésnek egyes hatásai máig megfigyelhetők Ausztrália szomszédjaival ápolt hagyományosan nehézkes kapcsolataiban, azonban az ausztrál politikai gondolkodásban már a koreai háború idején megfigyelhetővé vált az ázsiai országokkal folytatott viszonyok ártékelődése. Az Ázsia országai felé megkezdődő politikai és társadalmi nyitás valódi motorjává azonban a vietnámi háború vált, ellentmondásos módon épp az a jelenség hozta ezt el, hogy Ausztrália az Egyesült Államok elkötelezett szövetségeseiként avatkozott be Vietnámban is. Allan Patience megfogalmazásában a vietnámi háború alapozta meg azt a felismerést, hogy az Egyesült Államok szövetsége egyaránt képes pozitívan és negatívan befolyásolni Ausztrália regionális érdekeit. (Patience, 2018, p. 116)

Bár már 1962-től kezdődően jelen voltak Dél-Vietnámban ausztrál kiképzők és egyéb személyzet, Ausztrália 1965-ben döntött a fegyveres beavatkozás mellett Dél-Vietnám oldalán, az Egyesült Államokkal egyetemben. Az USA-hoz hasonlóan a háború éveinek teltevel egyre erősödött a társadalmi ellenállás a beavatkozással szemben, ahogy a 60-as évek végére egyre értelmetlenebbnek és drágábbnak tűnt a konfliktus, valamint jelentős társadalmi feszültséget szított a sorozás intézménye. (Australian War Memorial, 2023) A vietnámi intervenció végét az 1972-es választások hozták el, amikor az 1949 óta kormányzó Liberális Párt bukásával és a Munkáspárt hatalomra jutásával végleg befejeződött az egységek kivonása. A beavatkozás végével és Dél-Vietnám elestével egybefüggően, az 1970-es évek közepétől a délkelet-ázsiai régióban jelentősen megnövekedett a menekültek száma. A vietnámi háború 1975-ös vége után rengeteg ember hagyta el az újra egyesült országot

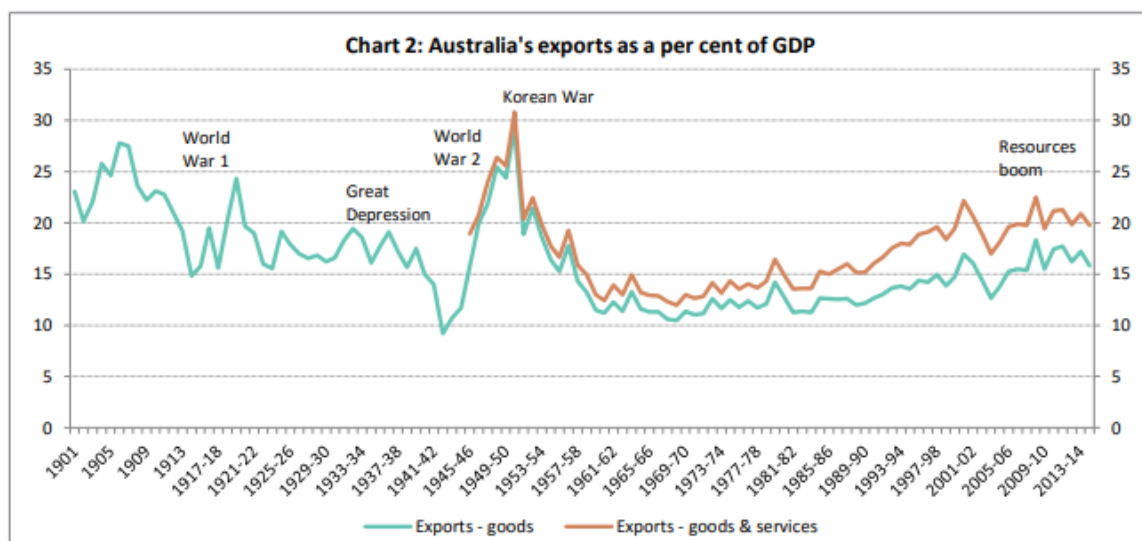
politikai okokból, később pedig a kommunista hatalom látszólag már támogatta is ezt a folyamatot, hogy megszabadulhasson a számára nem kívánatos embercsoportoktól. Etnikai kínaiak, politikai menekültek és kisvállalkozók, rengeteg ember, rengeteg különböző okkal hagyta el az országot. Az első *csónakos emberek (boat people)*, 1976-ban érkeztek meg Ausztráliába, ettől kezdve azonban állandóvá vált érkezésük a kontinensre. A korabeli kormány mellett döntött, hogy befogadja őket, ezzel pedig egy jelentős gyakorlati lépést tett a Fehér Ausztrália politika örökségének felszámolására. (Fraser & Simons, 2010)

2. A MODERN AUSZTRÁLIA KÖZÉPHATALMI MOZGÁSTERE

2.1. Ausztrália ázsiai gazdasági integrációja

A modern Ausztrália középhatalmi státuszának egyik legfontosabb tényezője a gazdasági sikere. Ausztrália a világ egyik legerősebb gazdasága, 2024-ben a világon a 13. legnagyobb GDP-vel rendelkezik. (IMF, 2024) Ehhez képest alacsony, csupán 26 milliós lakossága (Worldometer, 2024) azt eredményezi, hogy az egy főre eső GDP Ausztráliában kiemelkedően magas, 66590 amerikai dollár értékű, mely a világon a 11. legnagyobb érték 2024-ben. (IMF, 2024) Mindemellett Ausztrália legnagyobb kereskedelmi partnerei 2024-ben csökkenő sorrendben a Kínai Népköztársaság, Japán, Dél-Korea, India, valamint az Egyesült Államok. (Australian Bureau of Statistics, 2024) Leírható tehát, hogy Ausztrália gazdasági sikere döntő mértékben ázsiai gazdasági integrációjától függ. Mindez élesen szemben áll a korábbi Fehér Ausztrália politika és a hidegháború Kínával szembeni elszigetelő-politikával.

Ausztrália gazdasága gyarmati múltjának megfelelően hagyományosan volt gyarmattartórára, az Egyesült Királyságra támaszkodott még jóval függetlenedése után is. A nagy gazdasági világválság azonban rámutatott, hogy az ausztrál gazdaság védtelen hagyományos partnerei, azaz az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok gazdasági kilengéseinek hatásaival szemben. Ezt követően, a hidegháború elején kirobbanó fegyveres konfliktusok pedig felértékeltek Ausztrália számára Ázsia gazdasági lehetőségeit. Ezek a lehetőségek az 1950-es években, a koreai háború során mutatkoztak meg Ausztrália számára, a háború ugyanis robbanásszerű gazdasági növekedést eredményezett. A koreai háború hatására ugyanis jelentősen megnövekedett a gyapjú világpiaci ára, mely a korabeli Ausztrália legfőbb exportterméke volt. (Goldbloom, Hawkins, & Kennedy, 2007)

2. ábra – Ausztrália exportjai a GDP százalékában kimutatva. Az ábrán látható a koreai háború alatt tapasztalható meqemelkedett export mértéke. (Bingham, 2016)

Az 1950-es évektől második felétől két további jelenség pecsételte meg Ausztrália gazdaságának ázsiai alapokra helyezkedését. Egyrészt jelentősen megnövekedett a nyersanyagkereslet a világháború után újjáépítésbe kezdő és fejlődésnek induló ázsiai gazdaságokban, kiemelkedően Japánban. Másrészt pedig az Egyesült Királyság gazdasága egyre inkább európai szomszédságára kezdett fókuszálni, majd lépéseket tenni a gazdasági integráció felé az akkoriban kialakuló Európai Gazdasági Közösség keretein belül. A koreai háború okozta robbanás ideiglenes hatásaival szemben a Japánnal kiépült gazdasági kapcsolatok mindmáig fennmaradtak, ezeket a későbbi Ausztrália és Japán kapcsolataival foglalkozó fejezet mutatja be.

Ausztrália ázsiai gazdasági integrációjának következő lépése Kínával ápolt kapcsolatának revideálása volt a 70-es évek folyamán. Ausztrália az Egyesült Államok mellett nem ismerte el hivatalosan az 1949-ben kikiáltott Kínai Népköztársaságot egészen a 70-es évekig. Párhuzamosan az USA és Kína között zajló enyhüléssel, Ausztrália 1972-ben megválasztott munkáspárti kormánya Gough Whitlam alatt felismerte, hogy a Kínai Népköztársasággal szemben folytatott korábbi hidegháborús elszigetelő politika értelmét veszítette. Ennek megfelelően 1973-ban létrejött az ausztrál nagykövetség Pekingben, ezzel egyidőben pedig megkezdődtek a kereskedelmi kapcsolatok is. A kereskedelmi kapcsolatok kibontakozása kifejezetten felgyorsult miután Mao Zedong 1976-os halála után Deng Xiaoping lett a Kínai Népköztársaság vezetője, mivel megkezdte az ország gazdaságának reformálását, Ausztrália szempontjából legfontosabban pedig annak megnyitását külső piacok felé. A két ország kapcsolata a folyamatosan növekvő mértékű kereskedelem mellett továbbra is meglehetősen korlátozott, csupán funkcionális szempontból együttműködő jellegű maradt. (Patience, 2018, pp. 137-139)

A japán gazdaság fejlődése az 1990-es évekre lassulásba kezdett, mély gazdasági kapcsolatai azonban továbbra is első helyen tartották Ausztrália exportjának célországai közt, összesen 36 éve tartotta az első helyet, mire Kína 2007-ben átvette az elsőszámú exportország címét. (Milton, 2024) (ABC News, 2007) Mivel Kína és Ausztrália kereskedelmi viszonya továbbra is dinamikus fejlődést mutatott, a két ország vezetése megkötötte a Kína-Ausztrália Szabadkereskedelmi Egyezményt, amely 2015-ben lépett életbe, és amelynek értelmében Ausztrália kedvező feltételek mellett kereskedhet Kínával. (Department of Foreign Affairs and Trade, 2024)

2018-ban azonban erős gazdasági elhidegülés kezdődött az Egyesült Államok és Kína között, mely Ausztrália Kínával ápolt kapcsolataira is mély hatást fejtett ki. Az elkövetkező

Amerikai-Kínai kereskedelmi háború ennek megfelelően Ausztrália és Kína között is kereskedelmi háborúba torkollott. Kína 2020-tól kezdődően nem hivatalosan leállította a szénimportjait Ausztráliából, amely korábban a második legnagyobb szénexportőr volt Kínába. Ezzel szemben azonban Kína 2021-ben rekord mennyiségben importált vasércet Ausztráliából. (Fillingham, 2023) A helyzeten tovább bonyolított a Covid-19 járvány hatása a világ gazdaságra, Ausztrália és Kína diplomáciai kapcsolatai ebben az időszakban többször is mélypontot értek el, kiemelkedően például 2021-ben, az AUKUS szövetség bejelentésével, melyet Kína biztonsági fenyegetésként definiált magára nézve, az ügyet a dolgozat későbbi fejezete tárgyalja.

2.2. Ausztrália, mint középhatalom

A például Kínával ápolt nehézkes és gyakran ellentmondásos modern diplomáciai kapcsolatok magyarázásának érdekében érdemes kiemelni Allan Patience 2018-as könyvét, amelyben Ausztrália nemzetközi viszonyrendszerének azon dilemmáját vázolja fel, hogy bár a mindenkor ausztrál politikában hagyományos és elfogadott az országot *középhatalomként* (*middle power*) leírni – ennek megfelelően pedig természetesen az ország hajlamos ennek a szerepnek megfelelően viselkedni nemzetközi kapcsolataiban – Ausztrália külpolitikai elköteleződése miatt gyakran inkább értelmezhető *kínos partnerként* (*awkward partner*).

A középhatalmi státusz fogalma magyarázatra szorul: hagyományos értelmezésekben a középhatalom fogalma az olyan országokra utal, amelyek nem sorolhatóak a nagyhatalmak kategóriájába, viszont nem mondhatók nemzetközileg jelentéktelen szereplőnek sem. Példaképp szolgálhat erre Törökország, mely bár önállóan nem képes dominálni a nemzetközi folyamatokat, bizonyos tulajdonságai kapcsán képes érdekeit érvényesíteni régiójában, illetve szélesebb körben szövetségi rendszerein belül (például Svédország NATO csatlakozási kérelmének várakoztatásával). (The Economist, 2023) Patience három típust vezet fel egy középhatalomként értelmezett ország leírására, melyek leírják milyen tulajdonságokon keresztül jut szerephez az adott ország a nemzetközi térben. Ezen típusok jelentőségét abban is látja, hogy egy-egy ország melyik típusú középhatalomként értelmezi a *saját* pozícióját.

Az első ilyen típus, az úgynevezett *dependens középhatalom* azt a hatalmi helyzetet írja le, amely során egy ország egy nagyhatalommal való szövetsége alapján válik kvázi középhatalommá, érdekérvényesítő képességét gyakorlatilag a vele szövetséges nagyhatalomtól származtatja. Ilyen helyzetre példaként Patience elsősorban Ausztráliát hozza

fel, kritikával illetve az ország elköteleződését az Egyesült Államok mellett, rávilágítva, hogy az Egyesült Államok számára aránytalanul kevésbé fontos szövetséges Ausztrália, mint fordítva. Az Ausztrália által önkéntesen vállalt függőségi viszony visszasságaként említi, hogy az ország a II. világháború óta minden konfliktusban részt vállalt az Egyesült Államok szövetségeseiként, amelybe az beavatkozott, még akkor is, ha megkérdőjelezhető, hogy Ausztrália számára mennyiben rendelkeztek valós, saját stratégiai jelentőséggel ezek a beavatkozások. (Patience, 2018, p. 33)

A második típust *regionális középhatalom* néven írja le, melyhez példaként az Európai Unió tagállamait emeli ki. Ezek az országok bár jelentős tényezők a világ viszonyrendszereiben, unilaterálisan képtelenek hatékonyan érvényesíteni az érdekeiket a domináns nagyhatalmakkal szemben, így igyekeznek regionális dominanciájukat kihasználva, kooperációkat kiépítve közös hatalmi blokkot kialakítani.

A harmadik típus az ún. *középhatalom, mint globális polgár*, mely az olyan középhatalmakat írja le, amelyek helyesen felismerve helyzetüket képessé válnak önálló érdekérvényesítésre a nagyhatalmak mellett. A fogalom értelmezéséhez korábbi megfigyeléseket (Holbraad, 1984) (Wight, 1978) használ, melyek kiemelték egyes középhatalomként értelmezhető országokat, akik fókuszterületük megragadásával, *soft power*¹ eszközökkel és megfelelő háttérrel rendelkezve képesek voltak érdekeiket érvényesíteni világszinten. Példaképp említi meg Kanada szerepvállalását az ENSZ-ben vagy a szuezi krízis során, valamint Norvégia globális szerepvállalását humanitárius ügyekben, különösen az emberi jogok védelmében, mint olyan eseteket, ahol egy hagyományos értelemben vett kisebb jelentőséggel bíró ország képes volt felhasználni a globális rendszereket és saját pozícióját arra, hogy jelentős szerepet vállaljon a világ egyes folyamataiban. Patience szerint ez lenne a legvonzóbb és legideálisabb önmegfogalmazási lehetőség Ausztrália számára, hiszen rendelkezik megfelelő gazdasági és politikai stabilitással ahhoz, hogy önállóan képviselje érdekeit a világban. (Patience, 2018, pp. 34-36)

2.3. Ausztrália, mint kínos partner

Patience kihangsúlyozza – többek közt a korábban említett vietnámi háború példáján keresztül – hogy Ausztrália szövetsége az Egyesült Államokkal negatívan és pozitívan is érinti kapcsolatait ázsiai szomszédjaival, egyszerre megnehezítve és elősegítve

¹ Joseph Nye által 2004-ben megalkotott fogalom, amely a kulturális és gazdasági tényezők felhasználását jelenti a nemzetközi kapcsolatok előmozdításának érdekében.

kapcsolatépítését. A fent említett kritika mentén negatív hatásként mutatkozik meg, hogy Ausztrália szoros együttműködése az Egyesült Államokkal sok esetben negatív képet mutat regionális partnerei, szomszédjai számára. Erre aktuális példát jelent Yun Jiang 2023-as elemzése a China Matters politikaelemző intézet beszámolójában, amelyben összefoglalja: *„Egy hosszútávú, stabil kapcsolat Ausztrália és a Kínai Népköztársaság között nagy kihívást jelent, mivel Kína abban a hitben él, hogy Ausztrália nem képes önálló külpolitikát folytatni, továbbra is az USA szövetségének foglya.”* (Jiang, 2023) Ezzel egyetemben kihangsúlyozza azt is, hogy az amerikai szövetség kényszerűen, kezdetben konfliktusokon keresztül, de megkérdőjelezhetetlenül bevonta Ausztráliát az ázsiai folyamatokba. A koreai háború tapasztalatai mentén kiemeli, hogy egyrészt a régebben fennálló (sok esetben a rasszizmusban gyökerező) percepciókkal szemben az ázsiai kultúrák élesen elkülöníthetőek egymástól, valamint megmutatta, hogy Ázsia a világháború vége után fejlődésnek induló gazdaságai milyen komoly felvevőpiacot jelentenek az ausztrál gazdaság számára. A vietnámi háború direkt és indirekt következményei közt már azok a demográfiai változások gyökerei is felfedezhetők, amelyek elsöpörték a Fehér Ausztrália politika örökségét, valamint a háború megítélése kapcsán első alkalommal mutatkozott meg jelentősen az ausztrál politika számára az Egyesült Államok szövetségének kétoldalú hatása.

Patience nyomán Ausztrália kínos partneri jellemének elsőszámú alapjai dependens középhatalmi státusza, illetve az ausztrál politika távolságtartó és ambivalens viszonya saját szomszédságával. A dilemmát Malajzia miniszterelnöke Mahathir bin Mohammad 2002-ben így fogalmazta meg: *„Ausztráliának döntenie kell, hogy [ő] Európa, Amerika, vagy Ázsia. Ha [Ausztrália] Ázsia, akkor nincs probléma. De mi úgy látjuk Ausztráliát, mint valamiféle transzplantátumot egy másik régióból, a transzplantált donornak megfelelő gondolkodással együtt.”* (ABC News, 2003)

3. AUSZTRÁLIA ÚJRAÉRTÉKELŐDŐ REGIONÁLIS KAPCSOLATAI

3.1. Párhuzamos külpolitikák – Japán

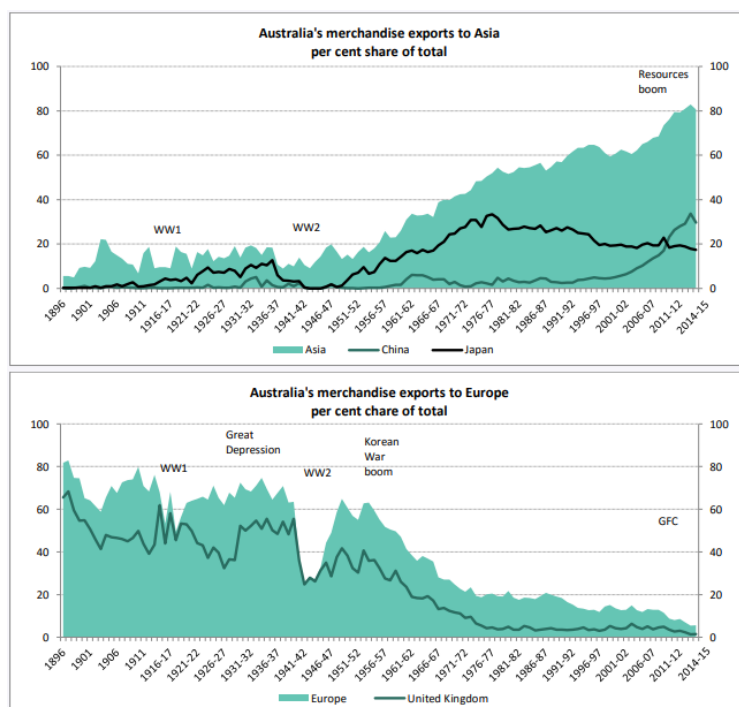
Japán és Ausztrália hagyományos kapcsolatai – részben Kínával összehasonlítható módon – párhuzamosan kialakult funkcionális alapokon nyugszanak, elsősorban biztonságpolitikai, másodsorban kereskedelmi érdekeik párhuzamai fűzik össze őket. Annak történelmi okai, hogy hosszú közös történelmük során csak nehézkesen tudott a hasznos egybeeséseken túli kapcsolat kialakulni a két ország közt, részben a Fehér Ausztrália politika, illetve a csendes-óceáni háború keserű emlékeiben, részben pedig a hidegháború örökségében, az Egyesült Államokkal külön-külön kialakult sajátos japán és ausztrál szövetségben keresendőek.

3.1.1. Történelmi kapcsolatok, gazdasági párhuzam

A Japán Császárság volt az első ázsiai ország, mely formális bilaterális kapcsolatokat létesített Ausztráliával, a két ország kapcsolata a Meidzsi-korszakig vezethető vissza. A korábban szigorú elszigeteltségben létező Japán Császárság a 19. század hatvanas éveinek végétől kezdődően drasztikus reformokon esett át, az ország néhány rövid évtized alatt egy – a kornak megfelelő értelemben – modern társadalommá formálódott, iparosodott, ebből következőleg pedig ambiciózusan kezdett bele nemzetközi kapcsolatainak kiépítésébe. (Patience, 2018, pp. 137-139) Ausztrália geopolitikai elhelyezkedéséből adódóan természetes kereskedelmi partnerként mutatkozott meg, azonban a Fehér Ausztrália politikának megfelelően, valamint a kor nagyhatalmaiban – így a Brit Birodalomban is – elterjedt rasszista felfogásnak köszönhetően kifejezetten ellenségesen, lenézően viselkedett Japánnal szemben. Ausztrália szempontjából kiemelkedő példa erre az ország korabeli miniszterelnöke, Billy Hughes viselkedése az első világháborút lezáró békekonferenciákon. Hughes határozottan és tiszteletlenül ellenezte Japán előterjesztését, hogy a Népszövetség alapítóokmányába foglaljanak egy rasszizmust elítélő cikkelyt az alapítók. (Department of Veterans' Affairs, 2024) A két ország kapcsolatai végül a második világháborúban, 1941 és 1945 között érték meg mélypontjukat, a csendes-óceáni háború során.

A világháború végét követő, 1945-től 1952-ig tartó szövetséges megszállás alatt Japán széleskörű változásokon esett át, Ausztrália szempontjából azonban kiemelkedik, hogy – ahogy az ANZUS-szerződés kapcsán korábban felmerült – végül az Egyesült Államok szövetségeseiként épült újjá. A két állam a hidegháború kezdetétől fogva az Egyesült Államok szövetségeseiként támogatta az USA elszigetelő politikáját a kommunista államokkal szemben. Ebből a helyzetből adódóan Japán és Ausztrália biztonságpolitikájának

meghatározó tényezőjévé vált a közös ellenségük fogalma, mely kezdetben az összes ázsiai kommunista állam egy ernyő alá vett feltartóztatásán alapult, majd egyre inkább a Kínai Népköztársaság képében összpontosult. Emellett mindkét állam kiemelt fontosságúként kezelte Délkelet-Ázsia társadalmi-gazdasági fejlődését, a stabilitás – illetve természetesen a kommunizmus feltartóztatásának – egyfajta zálogaként (például a korábban említett Colombo-terv keretein belül). (Heazle, 2018, p. 3)

3. ábra – Ausztrália exportrészesedésének alakulása Ázsiával és Európával. A fenti ábrán látható megemelkedés az Ázsiába irányuló exportok arányában egybeesik a lenti ábrán látható Európába irányuló exportarányok csökkenésével. (Bingham, 2016)

Japán újjáépítése kulcsfontosságú gazdasági lehetőséget jelentett Ausztrália számára, hiszen a párhuzamos szövetségi viszonyba tolódott országok gazdaságai gyakorlatilag komplementerré váltak. Japán újjáépítése után nyersanyagimportra szorult, igényeit pedig jelentős részben lefedték Ausztrália exporttermékei. Japán és Ausztrália közt 1951-ben, a San-Francisco-i békeszerződés aláírásával létesültek újra hivatalos bilaterális kapcsolatok, ezt követően pedig már 1957-ben megkötötték az Ausztrál-Japán Kereskedelmi Szerződést, mely komoly lépést jelentett a két állam kapcsolatának normalizálása irányába. (Heazle, 2018, pp. 3-4) Az 1950-es évek végén és 1960-as évek elején a japán gazdaság megnyílása egybeesett továbbá jelentős nyersanyagkészletek feltárásával Ausztráliában, amely innentől kezdve a korábbi jórészt mezőgazdasági exportokkal szemben, gyors ütemben ásványkincs és ércexportorré nőtte ki magát. (Blainey, 2003)

Ausztrália szempontjából az 1950-es évek végén beinduló japán gazdasági csodaként ismertté vált fellendülés jelentőségét kiemelte, hogy vele egyidőben Ausztrália fő hagyományos kereskedelmi kapcsolata az Egyesült Királysággal elkezdett háttérbe szorulni. A folyamatot végül megpecsételte az Egyesült Királyság 1973-as csatlakozása a korabeli Európai Gazdasági Közösséghez. Mivel a hagyományos kereskedelmi preferenciák jelentőségüket veszítették, Japán növekvő gazdasága pedig egyre nagyobb mennyiségben igényelt importtermékeket – melyekben Ausztrália történetesen bővelkedett – a kereskedelmi kapcsolat elmélyült a két állam közt. (Patience, 2018, pp. 162-164)

3.1.2. Modern kapcsolatok, biztonsági párhuzam

A modern japán-ausztrál viszonyt több szempontból továbbra is jellemzi ez a történelmi viszonyrendszer: mindkét ország továbbra is az Egyesült Államok elkötelezett szövetségese, az USA és Kína közt kialakult versengés – többek között a csendes-óceáni térség befolyásáért – pedig közös ellenségképet mutat számukra. Árnyalja a helyzetet azonban, hogy Ausztrália legfőbb kereskedelmi partnere a hidegháború időszakával szemben már nem Japán, hanem a Kínai Népköztársaság. Ennek megfelelően pedig Ausztrália vonakodva határoz regionális és biztonságpolitikai elköteleződéseit illetően, félve, hogy sérti vele a Kínával ápolt kereskedelmi kapcsolatait. (Heazle, 2018, pp. 4-5)

Allan Patience továbbá kiemeli, hogy továbbra is jelentős mértékben formálja ezt a kapcsolatrendszert Ausztrália kínos partneri viselkedése, hiszen a közös ellenségkép és a mély gazdasági kapcsolatok ellenére nem jöttek létre ennél mélyebb, összetársadalmi, kulturális szintekre kiterjedő kapcsolatok a két állam közt. (Patience, 2018, p. 172) A japán-ausztrál kapcsolatok kínossága részben abból ered, hogy bilaterális viszonyuk továbbra is ki van téve a pillanatnyi politikai változásoknak. Ennek szeszélyességét legkiemelkedőbben Ausztrália tengeralattjáró-flottájának felújítása körül kialakult ügye mutatja meg, hiszen Tony Abbott miniszterelnöksége folyamán még úgy tűnt, hogy Ausztrália 40 milliárd dolláros fejlesztési projektjét egy japán vállalat viheti véghez. A szerződést végül azonban a francia DCNS cég írhatta alá, miután 2015 őszén az ausztrál választók körében egyre kevésbé népszerű Tony Abbott helyett Malcolm Turnbull lépett a miniszterelnöki posztra. (Kelly, Altmeyer, & Packham, 2016) A DNSC később elvesztette szerződését, helyébe az AUKUS keretein belül amerikai technológiák léptek, melynek részletei egy későbbi fejezetben kerülnek bemutatásra.

Biztonságpolitikája tekintetében Japán 2024-ben már több hivatalos és nemhivatalos fórumon is egyeztet Ausztráliával külpolitikáját illetően, mint a kezdetben Ausztrália, Japán és az USA között létrejött trilaterális, majd az ebből India bevitelével kialakult Kvadrilaterális Biztonsági Dialógus, azaz a 'Quad' vagy az APEC nevű gazdasági fórum. Ezzel egyetemben a két ország rendszeresen tart magasszintű külpolitikai egyeztetéseket, 2024 szeptemberében a tizenegyedik alkalommal megtartott ún. '2+2' találkozón a két ország külügyminiszterei és védelmi miniszterei együtt foglaltak állást találkozón. Közös nyilatkozatukban hangot emeltek Észak-Korea agressziójával szemben, Ukrajna támogatása mellett, valamint együtt szólították fel tűzszünetre a Gázában harcoló feleket. (Joint Statement of the Defence and Foreign Ministers of Japan and Australia, 2024)

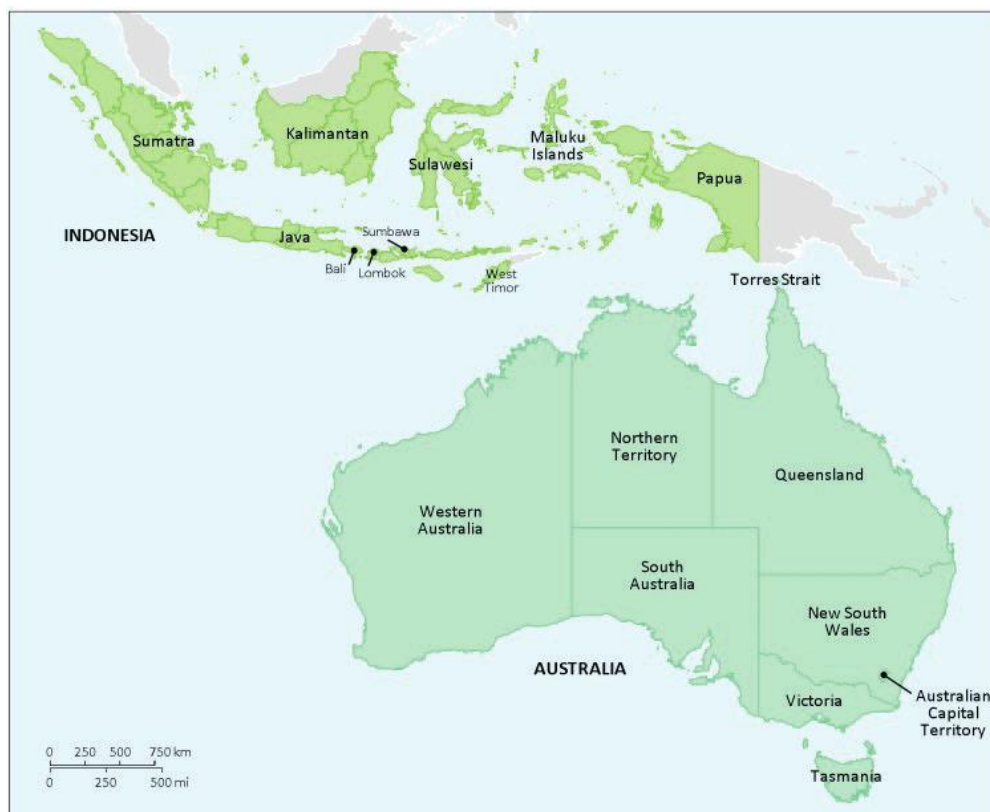
3.2. Kialakuló nagyhatalom a szomszédban – Indonézia

Az Indonéz Köztársaság Ausztrália egyik legközelebbi szomszédjá, több mint 280 milliós lakosságával pedig a világ negyedik legnépesebb országa. (Worldometer, 2024) Ausztrália mellett Indonézia tagja a G20-nak, 2023-ban pedig már a világ 10. legnagyobb gazdasága volt vásárlóerő-paritás alapján. (Department of Foreign Affairs and Trade, 2024) (World Bank Group, 2023) Ausztrália mindezek jelentősége ellenére azonban hagyományosan feszült, távolságtartó viszonyt ápol Indonéziával. Allan Patience összefoglalásában Ausztrália és Indonézia kezdeti kapcsolatai kimondottan jól indultak, azonban ezt gyorsan elhervasztotta az ötvenes évek hidegháborús paranoiája, a két állam viszonya pedig azóta sem tudott javulni. (Patience, 2018, p. 218)

3.2.1. Indonézia függetlenedése

Indonézia 1949. december 27-én, hosszas harcok után nyerte el függetlenségét Hollandiától, korábbi gyarmattartójától. A második világháború folyamán a mai Indonéz Köztársaság területén elterülő, annak elődjét jelentő Holland Kelet-India gyarmatát megszállta a Japán Birodalom. Hollandia és Japán már 1941 december 7-e óta hivatalosan hadban álltak, Holland Kelet-India megszállása pedig 1942 januárjában kezdődött el. A hollandok ugyanazon év márciusára megadták magukat, a helyi lakosság pedig felszabadítóként köszöntötte a japánokat, akik a gyarmati terület kordában tartása érdekében elkezdtek együttműködni az indonéz függetlenség korabeli vezéralakjaival, *Sukarno*val és *Hattá*val. A megszállás azonban hamarosan keserű elnyomássá vált, hiszen Japánnak szüksége volt Holland Kelet-India nyersanyagaira, majd 1943-tól kezdődően a helyi lakosságot nagy

számban kényszermunkára fogták. 1944. őszére a háborúban egyre rosszabbul álló Japán miniszterelnöke megígérte Indonézia számára, hogy támogatni fogják a függetlenségüket. Két nappal azután, hogy Japán felétel nélkül megadta magát a szövetségeseknek 1945. augusztus 15-én, Sukarno és Hatta kikiáltották Indonézia függetlenségét: augusztus 17-én megszületett az Indonéz Köztársaság. A világháború friss nyertese, Hollandia azonban – az Egyesült Királysággal és Franciaországgal együtt – Japán bukásával gyarmata visszaszerzésére készült, mit sem tudva arról, hogy a megszállás alatt kialakult kaotikus hatalmi-politikai helyzet miatt a volt gyarmattartók visszatérése Indonézia függetlenségi háborújának kezdetét jelenti. (Ricklefs, 2001) Az indonéz függetlenségi háború sikere kétségesnek tűnt a korabeli államok számára, Ausztrália viszont támogatóan állt ki az ügy mellett. 1947-ben Ausztrália elismerte az indonéz kormány szuverenitását az akkorra irányított területei felett, majd Herbert Vere Evatt külügyminiszter személyében az ENSZ Biztonsági Tanácsa előtt is képviselte Indonézia érdekeit, hozzájárulva ahhoz, hogy a hollandok elveszítsék a nemzetközi támogatást gyarmatuk visszaszerzéséhez. 1949. végére sikerült kiegyeznie az indonéz és holland kormányoknak, Hollandia elismerte Indonézia szuverenitását, 1950-ben pedig Indonézia államformája parlamentáris demokrácia lett. (Metcalf, 2001)

4. ábra – Indonézia és Ausztrália elhelyezkedése. (Carter, 2015)

3.2.2. Nyugat-Pápua dilemmája

Az 1949-es megegyezés egy (meg nem határozott) későbbi időpontra halasztotta Nyugat-Pápua területének ügyét, amely így Hollandia fennhatósága alatt maradt. A terület hovatartozásának kérdése az indonéz politikában az 1950-es évek végén merült fel újra, amikor Sukarno elnök hatalma krízisbe került a növekedő befolyású Indonéz Kommunista Párt (*Partai Komunis Indonesia*, a továbbiakban PKI) fenyegetése, valamint a hanyatló gazdaság miatt. Gyors, belpolitikai megerősödést eredményező politikai sikerre vágyva Sukarno elnök elkezdett nyomást gyakorolni a terület visszaszerzése érdekében. Féltve saját befolyásukat Új-Guinea nyugati felén (a mai Pápua Új-Guinea területén), Ausztrália kezdetben visszariadt a lehetőségtől, hogy Indonézia szárazföldi szomszédjává váljon. 1962-re az Egyesült Államok oldalt foglalt Indonézia követelése mellett Hollandiával szemben, remélve, hogy így megerősítve Sukarno elnök hatalmát, távol tarthatják a PKI-t a hatalomtól. (Metcalf, 2001) Az Ausztrália külügyminiszteri posztját 1961-től betöltő Garfield Barwick nagy belpolitikai ellenszél ellenére belátta, hogy a jószomszédsági viszony reményében, Indonézia támogatása elengedhetetlen az ügyben. (Patience, 2018, p. 219) Hollandia végül 1962-ben ideiglenesen átadta a terület fennhatóságát az ENSZ-nek, az pedig 1963-ban Indonéziának, amely gyakorlatilag annektálta azt. A terület feletti szuverenitást 1969-ben egy az ENSZ által támogatott népszavazással erősítették meg. (Metcalf, 2001) Nyugat-Pápua ügye mindmáig vékony jégként értelmezhető Ausztrália és Indonézia kapcsolataiban, hiszen a terület annexiója folyamán, és azóta több esetben is emberi jogsértések kötődtek az indonéz haderők egységeihez, illetve az ausztrál közvéleményben és médiában többször is elnyomó hatalomként jelent meg Indonézia, szigorúan fellépve a terület autonómiájáért vagy függetlenségéért küzdő csoportok ellen. Ennek ellenére az ausztrál vezetés vonakodik kérdőre vonni indonéz megfélemlítőit az üggyel kapcsolatban, féltve különben is kényes kapcsolataikat. (Kingsbury, 2023)

3.2.3. Kelet-Timor ügye

Kelet-Timor portugál gyarmati területén 1975-ben polgárháború tört ki, a korabeli indonéz vezetés Suharto elnök alatt pedig nem tűrte egy független, esetlegesen baloldali kormányzatú állam létrejöttét közvetlen szomszédságában, így az év december 7-én megszállta a területet. Bár Ausztrália kormányai kezdetben semlegesek maradtak a megszállással kapcsolatban, majd elismerték azt, az ausztrál társadalom elutasította Indonézia viselkedését, az ausztrál médiában hevesen elítélték az emberi jogsértéseket, amelyeket az indonéz haderők követek

el a területen. Suharto elnök rendszerének leváltását követően B. J. Habibie lett Indonézia elnöke, aki igyekezett enyhíteni az ország integritását fenyegető szeparatista területek okozta feszültségen. Kelet-Timor számára megnyílt az út a függetlenség felé 24 év megszállás után, 1999. augusztusára népszavazást írtak ki annak eldöntésére, hogy a terület autonómiát kapjon Indonézián belül, avagy független államként elszakadjon tőle. (Ricklefs, 2001) Az indonézek által elkövetett atrocitások, szavazási csalások és egyéb beavatkozások megelőzésére ENSZ misszió létesült Kelet-Timorban 1999-ben a függetlenségi népszavazás szabályos lebonyolítása érdekében, melybe John Howard kormánya alatt Ausztrália is küldött egységeket, illetve felszerelést. Ennek hatására az indonéz politikai körökben olyan hangok erősödtek fel, amelyek szerint Ausztrália hosszútávú szándéka Indonézia területi egységének megbontása, és amelyek szerint Ausztrália szándéka Nyugat-Pápua elszakadásának támogatása is. (Patience, 2018, p. 220)

3.2.4. Bali – Turistaparadicsom és konfliktusgócpont

Bali szigete jelentős turistaforgalma kapcsán több alkalommal is fókuszpontjává vált Indonézia és Ausztrália kapcsolatainak. A hetvenes évektől kezdődő turistaforgalom Ausztráliából jelentősen megnövekedett az új évezred elejére: 2002-re már havonta 20000 ausztrál látogatta meg az indonéz szigetet. (National Museum Australia, 2024) E jelenségnek hála a szigettel kapcsolatos esetek mentén kirajzolódik Indonézia és Ausztrália kapcsolatainak természete.

Bár 2001. szeptember 11-e után a John Howard vezette ausztrál kormány kiállt az Egyesült Államok mellett, elkötelezve magát a George Bush amerikai elnök által kihirdetett terrorellenes háború mellett, ekkor a globális terrorizmus még távoli jelenségnek tűnt Ausztrália számára. 2002. október 12-én Bali szigetén három robbantást hajtott végre a Jemaah Islamiyah nevű – az al-Kaidához is kötődő – terrorszervezet, melyek közül egy a helyi amerikai konzulátus közelében, kettő népszerű szórakozóhelyeken, Kuta városának turistanegyedében történt. Az esetnek összesen 202 halálos áldozata volt, közülük összesen 88-an ausztrálok voltak. (National Museum Australia, 2024) A támadás megrázta az ausztrál társadalmat, a terrorfenyegetés közvetlenül az ország határára érkezett – ez volt a legnagyobb halálos áldozattal járó esemény Ausztrália történelmében a második világháború óta. (Australian Federal Police, 2024) Az akció után Indonézia rendőrsége azonnal együttműködésbe kezdett az ausztrál hatóságokkal a terrorcselekményt követő nyomozásban, a felelősök felkutatására szerveződő akció az Operation Alliance nevet kapta. (Australian

Federal Police, 2024) Az eset óta több ausztrál vonatkozású terrorcselekmény is történt Bali szigetén, azonban ettől továbbra is közkedvelt turistacélpont maradt az ausztrálok számára: 2016-ra több mint egy millió ausztrál látogatta a szigetet évente. (Grigson, 2016)

A 2002-es bombatámadással szemben komoly feszültségeket szított az ún. *bali kilencekként* (*Bali Nine*) elhíresült ausztrál állampolgárságú drogcsempészek büntetőeljárása. A kilenc ausztrál fiatal 2005-ben heroint kísérelt meg csempészni Baliról Ausztráliába, amikor letartóztatta őket az indonéz rendőrség. Közülük kettejükre halálbüntetést, hetükre pedig tényleges életfogytiglan börtönbüntetést szabtak ki. (Australian Associated Press, 2021) Az ügy komoly felháborodást váltott ki Ausztráliában, ahol a 70-es évek első felében felszámolták a halálbüntetés intézményét. (Potas & Walker, 1987) A halálsoron várakozó elítéltek ügye kapcsán kirajzolódott Ausztrália és Indonézia nehézkes kapcsolatainak egyik mélypontja. 2015-ben, annak reményében, hogy a halálraítéltek elnöki kegyelmet kaphatnak a frissen megválasztott Joko Widodo indonéz elnöktől, Tony Abbott ausztrál miniszterelnök emlékeztette az indonéz népet és az indonéz kormányt, hogy Ausztrália nagyjából 1 milliárd ausztrál dollár értékben nyújtott segítséget az országnak a 2004-es cunami kárainak felszámolására, és arra kérte őket, hogy viszonyozzák az ausztrálok segítőkészségét, továbbá felvetette, hogy következményekkel kell számolniuk, amennyiben figyelmen kívül hagyják kérésüket: Ausztrália félreérthetetlenül jelezne Indonézia felé nemtetszését és csalódottságát. (BBC News, 2015) Az indonéz reakció heves ellenszenv volt a kijelentésekkel szemben: az indonéz külügyminisztérium szóvivője, Arrmanatha Nasir azt mondta „A fenyegetések nem részei a diplomácia nyelvének.” (BBC News, 2015) Az indonéz társadalom általánosságban felháborodott a kijelentés miatt: több szatirikus közösségi média kampány is indult a #CoinforAustralia címszó alatt, azzal a céllal, hogy visszafizessék a 2004-es segélyt. (Nettikara, 2015) A kivégzések végbementek, heves nemzetközi tiltakozás ellenére: Ausztrália visszahívta nagykövetét Indonéziából, a két ország kapcsolatainak mélypontján. (Safi, Watts, Lamb, & Indrasafi, 2015)

3.2.5. 2020-as évek

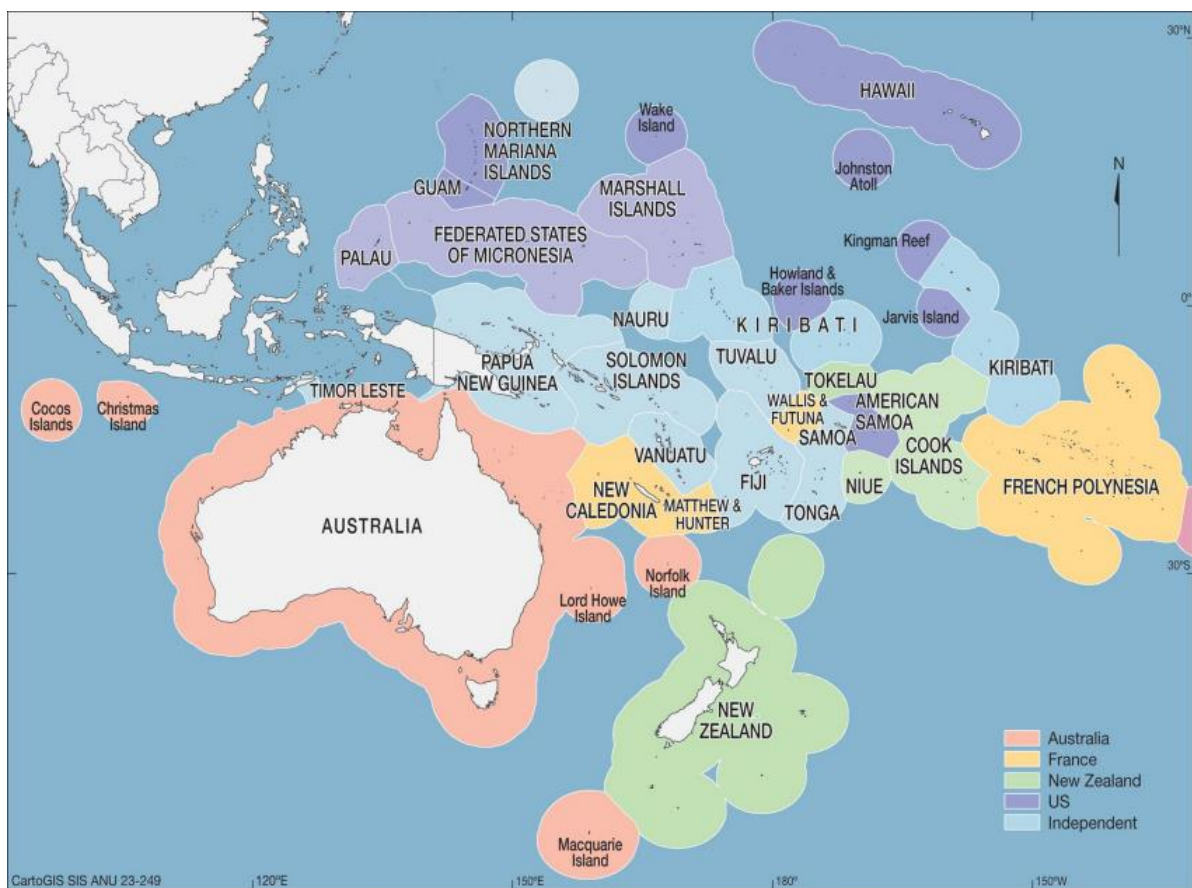
2024 júliusában Rote indonéz szigetének rendőrfőnöke azzal gyanúsította meg az ausztrál partiőrség hajóit, hogy menekülteket szállító csónakokat tartóztatnak fel a tengeren, a menekülteket pedig a szigetre viszik, majd otthagyják őket. (AFP, 2024) A két ország kapcsolatainak modern gócpontja jelentős részben az Indonéziából Ausztráliába érkező menekültek körül forog. A migráció jelensége átpolitizált téma Ausztráliában, már Tony

Abbott kormánya alatt kampánypont volt a csónakok visszafordítása/megállítása, mely Európában is visszhangra talált újabb migrációellenes kampányok szövegeiben, különösen az Egyesült Királyságban. (Huynh, 2023)

Ezzel egyidőben Ausztrália az Albanese kormány alatt diplomáciai közeledést mutat Indonéziához, ahol 2024-folyamán elnökválasztásokat tartottak. Az újonnan megválasztott, még beiktatásra váró Prabiwo Subianto indonéz elnök augusztus 20-án találkozott Anthony Albanese ausztrál miniszterelnökkel, közösen pedig bejelentették, hogy véglegesítettek egy 2023 óta tervben lévő új védelmi egyezményt a két ország közt, melynek tartalma még nem került nyilvánosságra. A közeledés jövőjének egyik lehetséges alapja a közös fellépés Kínával szemben, hiszen Ausztrália stratégiai érdeke lehet együttműködni Indonéziával például a Dél-kínai-tenger vitatott területének ellenőrzése kapcsán. (Al Jazeera, 2024)

3.3. A Csendes-Óceáni térség felértékelődése – Ausztrália hátsó kertje?

2022-ben a Kiribati Köztársaság bejelentése, mely szerint nem vesz részt az az évben a Covid-19 járvány óta először személyesen megrendezett Csendes-óceáni Szigetek Fórumán (Pacific Islands Forum, a továbbiakban PIF), komoly zavarodást keltett a fórum többi tagországa közt. (Lyons, Kiribati withdraws from Pacific Islands Forum in blow to regional body, 2022) A rendezvényen (virtuálisan) felszólalt az Egyesült Államok alelnöke, Kamala Harris, aki bejelentette, hogy az USA tervezi jelentősen megnövelni jelenlétét a régióban. (Dzeidzic & Burgess, 2022) A Kiribati parlament egyik ellenzéki képviselője azzal gyanúsította meg országa kormányát, hogy a távolmaradás hátterében a Kínai Népköztársaság nyomásgyakorlása áll. (Rimon, 2022) A csendes-óceáni térség felértékelődését mutatja, hogy mind a kínai, mind az amerikai kormányok egyre növekvő jelenléttel képviseltetik magukat a régióban. A felértékelődés motorját a Kínai Népköztársaság jelenlétének megerősítésére tett lépések, és az erre reakcióként újraéledő amerikai kapcsolatok és amerikai érdeklődés adják.

5. ábra – A Csendes-óceán országai, illetve azok hagyományos partneri kapcsolatai. (Keen & Tidwell,

3.3.1. Ausztrália és a Csendes-óceáni Szigetek Fóruma

A PIF először 1971-ben, Wellingtonban ült össze, Új-Zélandon. A szervezetet létrehozó új államok és újonnan önállósult területek – Fidzsi, a Cook-szigetek, Nyugat-Szamoa, Nauru és Tonga Új-Zéland és Ausztrália tagságával kiegészülve alkották meg a fórumot. Az új csoportosulást az a felerősödött politikai igény hívta életre, hogy a régió területei és államai képesek legyenek magukat önállóan képviselni más – leggyakrabban a volt gyarmattartó – államokkal szemben, például a csendes-óceáni területeken végrehajtott francia atomtesztek ellen. A fórum létrehozását megelőzően sok kérdés övezte, és azóta is övezi Ausztrália és Új-Zéland tagságát, hiszen méretükből és gazdasági erejükből fakadóan egyértelműen aránytalanul nagy befolyással rendelkeznek a szervezet többi tagjához képest. Stephanie Lawson leírásában kiemeli, hogy a korabeli vezetők azzal a szándékkal vették fel a fórum tagságába a két országot, hogy „*elkerüljék az Afrikai Államok Szervezetének sorsát, amely működésképtelenné vált a szervezeten belül megjelenő etnikai törésvonalak és konfliktusok miatt*”. (Lawson, 2015)

A PIF jelentősége, mint regionális fórum egyértelműen felértékelődőben van az utóbbi években megnövekedett geopolitikai befolyások következtében. Ennek megfelelően a szervezet 2022-ben az 51. ülésén Fidzsi fővárosában, Suvában, elfogadta új stratégiai dokumentumát, melynek címe: 2050 Strategy for the Blue Pacific Continent – azaz szabad fordításban 2050-es Stratégia a Kék Csendes-óceáni Kontinens részére. A dokumentumban a szervezet tagállamai és tagterületei egyértelműen állást foglaltak a regionális kooperáció szükségessége mellett, közös értékeket fogalmaztak meg, valamint kiemelték a régiót érintő, geopolitikai versengésből adódó befolyásoló hatások ellensúlyozásának fontosságát. A dokumentumban kiemelt szerepet kap a *Kék Csendes-óceáni identitás* fogalma, a stratégiát elfogadó vezetők azt a kötelezettséget vállalják benne, hogy a stratégia részeként ezen az identitáson keresztül egy egységes csendes-óceáni kontinensként viselkedve, egymás kultúrái és értékei változatosságának elismerése mellett működnek majd együtt regionális és globális partnereikkel. A stratégiában több hasonló közös identitásra utaló kifejezés is megtalálható, mint a Kék Gazdaság, mely a régió különleges gazdasági adottságait írja le, vagy a Csendes-óceáni Út kifejezések, mely a PIF közösségének konszenzusos döntéshozatalra törekvő, beavatkozás-kerülő problémamegoldási szokásaira utal. Magával a dokumentum címével kezdődően a stratégiai nyilatkozatban általánosságban fellelhető a regionális identitás kiépítésének szándéka, ezt a szándékot a vezetők a vállalt kötelezettségeik közé is emelték. A stratégia kulcsfontosságú részeként kiemelik, hogy a régió számára az elsőszámú biztonsági fenyegetést a klímaváltozás ügye jelenti. Ennek kapcsán a stratégia hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy bár a régió csupán kicsivel több, mint 1%-át teszi ki a világ károsanyag-kibocsátásainak, a klímaváltozás jelentette veszélyek frontvonalán áll, ezzel is alátámasztva az együttműködés szükségességét a közös jövő érdekében. (Pacific Islands Forum Secretariat, 2022)

Ausztrália középhatalmi státusza szempontjából kulcsfontosságú lehetőséget nyújt a PIF szervezete, hiszen Kínával és az Egyesült Államokkal ellentétben közvetlen befolyással rendelkezik a szervezeten belül. A szervezeten belül Ausztrália és Új-Zéland az egyedüli donorországok, akik döntő arányban nyújtanak bilaterális segélyeket a többi tagország és terület részére, ezzel komoly befolyásra téve szert. Lawson így foglalja össze: „*A bilaterális segélyen túl, döntő részben Ausztrália és Új-Zéland finanszírozzák a fórumot és annak ügynökségeit is, ami azt jelenti, hogy a délnyugat-csendes-óceáni országok továbbra is függőségi helyzetben vannak.*” (Lawson, 2015)

3.3.2. Kína diplomáciai térnyerése a Csendes-óceánon

A Kínai Népköztársaság befolyásnyerése az utóbbi években felgyorsuló tendenciát mutat a csendes-óceáni térségben. Ennek hátterében áll, hogy a PIF tagsága közül 2019-et megelőzően hat ország is elismerte a Kínai Köztársaságot, azaz Tajvan kormányát, sőt ezzel a Kínai Népköztársaság által vallott „*egy Kína elvet*”, mely szerint az ország egyetlen legitim szuverén kormánya a Népköztársaságé. Latin-Amerika mellett a csendes-óceáni térség jelentette a Tajvan szuverenitását hivatalosan elismerő államok másik bázisát, ez azonban komolyan megingott 2019 folyamán. A Salamon-szigetek és a Kiribati Köztársaság csupán egy hét különbséggel jelentették be, hogy a Népköztársaság szuverenitását ismerik el, megszakítva kapcsolatukat Tajvannal, egyúttal a Tajvant elismerő országok számát 17-ről 15-re csökkentve. (Lyons, 2019)

Jelentős felkavarodást okozott a PIF államai közt, amikor 2022 áprilisában kiszivárgott a hír, hogy a Kínai Népköztársaság biztonsági egyezményt kötött a Salamon-szigetekkel, amelynek értelmében a Salamon-szigetek kormánya kínai rendőrök, illetve fegyveres erők segítségét is kérheti. Ennek értelmében felmerült a lehetőség, hogy Kína állandó katonai támaszpontot létesíthet a szigeten, amely Joseph Hammond szerint olyan sokkhatással érintette a Csendes-óceán és Óceánia országait, mint Oroszország inváziója Ukrajna ellen Európát ugyanaz évben. (Hammond, 2023) Ausztráliában az akkor ellenzékben lévő Munkáspárt szerint az, hogy Ausztrália kormánya hagyta ezt megtörténni, „a legnagyobb ausztrál külpolitikai kudarc évtizedek óta”. (Hurst & Butler, 2022) Reakcióképp a frissen megválasztott kormány Anthony Albanese alatt egy milliárd ausztrál dollárral emelte a csendes-óceáni országoknak járó segélyt az új költségvetésében. (Nath & Klingebiel, 2023)

2024. január 15-én, közvetlenül a tajvani választásokat követően Nauru is bejelentette, hogy a Népköztársaságot ismeri el, így már csak három PIF-tagország tart fenn formális diplomáciai kapcsolatokat Tajvannal: Palau, Tuvalu és a Marshall-szigetek. Mind a Kínai Népköztársaság, mind Tajvan komoly diplomáciai eszközként alkalmazza segélypolitikáját a csendes-óceáni országokkal szemben, Tajvan Nauru megszakadt kapcsolatait ügyében is meggyanúsította a Népköztársaságot a csendes-óceáni állam lefizetésével. (Ng, 2024)

3.3.3. Ébredező amerikai érdekeltség

Kamala Harris 2022-es felszólalása a PIF-en több szempontból is állásfoglalás-értékű jelentőséggel bír. Harris egyedüli külső résztvevőként szólalhatott fel az esemény időtartama alatt, az Egyesült Államok nevében. Kínával és több más országgal egyetemben az Egyesült Államok is külső partnerként van jelent a PIF működésében, azonban ilyen minőségükben ezek az országok csak a PIF gyűlései után szokásosan megtartott fórum-utáni párbeszéd keretein belül prezentálhatják álláspontjaikat a fórum tagsága számára. Az, hogy az Egyesült Államok alelnöke videóüzenetben már a fórum alatt bejelentette terveit, hogy jelentős segélycsomagot szervezzon a fórum tagországai számára, jelentős hátrányt jelentett a Kínai fél számára. A Kínai külügyminiszter korábbi körútja során megkísérelt egy átfogó gazdasági és biztonsági szerződést kötni több csendes-óceáni országgal, amelyet viszont azok visszautasítottak. Egyes várakozások szerint a kínai delegáció e szerződés módosított verzióját szeretne volna bemutatni a fórum-utáni párbeszéd keretein belül. Említésre méltó továbbá, hogy Kamala Harris PIF felszólalása során rendőrök kísérték ki a teremből két kínait, akik a sajtórészlegről tekintették meg Harris bejelentését, azonban, mint kiderült, a Fidzsi kínai nagykövetségen dolgozó védelmi attasék voltak. Érdeemes ennek tudatában elemezni Harris mondanivalóját, hiszen bejelentésében kihangsúlyozta, hogy az az Egyesült Államok eddig nem fordított elegendő figyelmet a régió felé, továbbá *rossz szereplőket* említett a nemzetközi politikában, akik megkísérlik aláásni a nemzetközi közösség szabálykövető rendjét. (Lyons, 2022)

A bejelentés óta az USA három nagykövetséget is nyitott a régióban: a Salamon-szigeteken, Tongán és Vanuatun, valamint tervben van, hogy a Kiribati Köztársaságban is nyissanak egyet. (Reuters, 2024) 2024-ben hivatalossá vált, hogy Kamala Harris lesz a Demokrata Párt elnökjelöltje a 2024-es választásokon az Egyesült Államokban, felvetve a lehetőséget, hogy maga váltsa valóra a régió számára tett ígéreteit. Egyes szakértők azonban ezzel egyidőben fontosnak tartják kiemelni, hogy bár valószínűleg tartós lesz a felerősödött amerikai jelenlét a régióban, helyi államok továbbra is úgy látják, hogy az amerikai kormányt geopolitikai érdekek kötik le, károsítva ezzel fejlődési lehetőségeiket. (Keen, 2024), (Patton, 2024) Donald Trump megválasztása azonban további kérdéseket vet fel, hiszen bár választási kampánya során Trump nem nyilatkozott érdemben a csendes-óceáni térséget illető elképzeléseiről, Kínával szembeni heves retorikája miatt akár fel is értékelődhet számára a régió. (Gould & Cosalicchio, 2024)

3.3.4. *Falepili Unió Szerződés – Ausztrál jószomszédság és stratégia*

2023 novemberében Ausztrália és Tuvalu miniszterelnökei aláírták az ún. Falepili Unióról szóló szerződést, mely 2024. augusztus 24-én lépett életbe. A szerződés értelmében Ausztrália gyakorlatilag vállalja, hogy elismeri Tuvalu szuverenitását, akár abban az esetben is, amennyiben az ország fizikailag megszűnne létezni az emelkedő tengerszintek, vagy egyéb klímaválsághoz köthető hatás esetében. A szerződés értelmében Ausztrália kötelezően lehetőséget biztosít Tuvalu lakosai számára az Ausztráliában való letelepedésre, tanulásra és munkára, valamint Ausztrália kötelességet vállalt Tuvalu segítésére a klímaválság okozta változásokkal való megküzdéshez. cserébe Tuvalu köteles konzultálni Ausztráliával harmadik országokkal folytatott kapcsolatait illetően, illetve biztosítani, hogy bevándorlási, állampolgársági és útlevélpolitikái megfeleljenek a nemzetközi elvárásoknak. (Department of Foreign Affairs and Trade, 2024)

Mivel a csendes-óceáni szigetország legmagasabb pontja csupán 4,5 méterrel a tengerszint felett helyezkedik el, valós fenyegetést jelent rá az ország tengerbe merülése a klímaváltozás okozta tengerszint-emelkedésnek köszönhetően. Emellett azonban fontos kiemelni annak gyakorlati jelentőségét, hogy Ausztrália ezúton biztosította saját érdekeit Tuvalut illetően, névlegesen azt, hogy Kína ne tehesen szert jelentős befolyásra a szigetország politikájában Ausztrália jóváhagyása nélkül. Nem zárható ki tehát a jövőben hasonló szerződések tető alá hozatala más csendes-óceáni országokkal, melyeket fenyegetnek a klímaváltozás hatásai, és amelyeket Ausztrália szeretne távol tartani Kína befolyásától. (Guilfoyle & Green, 2023) (Grare & Reuter, 2023)

4. NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ USA ÉS KÍNA TENGELYÉN

4.1. Quad – Biztonsági egyeztetés

A *Quad* név eredetileg arra a Négyoldalú Biztonsági Párbeszédre (Quadrilateral Security Dialogue) utalt, amely Ausztrália, az Egyesült Államok, Japán, valamint India biztonságpolitikai-diplomáciai egyeztetéseit volt hivatott tető alá hozni. A négy fél közti egyeztetés eredetileg Japán, Ausztrália és az USA már létező trilaterális egyeztetéseiből jött létre India csatlakozásával, a 2000-es évek folyamán, azonban nem bizonyult hosszúéletű együttműködésnek. (Smith, 2021)

Az együttműködés modern értelemben 2021-től kezdődött újra, az év szeptemberében Joe Biden amerikai elnök fogadta India, Japán és Ausztrália miniszterelnökeit Washingtonban. A modern Quad a régivel ellentétben diplomáciai természetét hangsúlyozandó már nem rövidítésként használja nevét, hanem formálisan a rövid verziót vette fel. A társulás továbbá nem formális szervezetként működik, csupán a négy fél közötti egyeztetések és időszakos csúcstalálkozók összefoglalásaként, vezetői az első találkozó során megegyeztek arról, hogy évenként személyes találkozókon egyeztetnek külpolitikájukat illetően, mely 2024-ig meg is valósult. A Quad elismeri és együttműködik az egyéb regionális szervezetekkel az indiai-csendes-óceáni térségben, céljait témák széles hálójában fogalmazza meg, a klímaváltozás elleni védekezéstől a kiberbiztonságon át a terrorelhárításig igyekszik agendájában választ nyújtani a régió kihívásaira. (Department of Foreign Affairs and Trade, 2024)

A Quad jelensége az AUKUS bejelentéséhez hasonlóan kritikát szított Kína részéről, amely ellene megfogalmazódó biztonsági egyeztetésként, Wang Yi kínai külügyminiszter pedig egyfajta kísérletként írta le egy indiai-csendes-óceáni NATO kiépítésére. (Asia Society Policy Institute, 2023) Felix Heiduk és Christian Wirth 2023-as cikkükben felvetik, hogy a Quad jelensége inkább tünete az indiai-csendes-óceáni régióban jelenlevő instabilitásnak, mint megoldás rá. Kiemelik, hogy a társulás létjogosultsága nagyrészt abból eredeztethető, hogy India is részt vállal benne, azonban ebben rejlik jelentősége is, hiszen a négy társult állam közös kezdeményezések mentén létrehozott szerveződésének így nagyobb legitimációja van, mint ami tagsága szűk létszámából adódna. Hangsúlyozzák továbbá, hogy az ilyen kis tagságú szerveződések hatékonyabbak lehetnek a regionális stabilitás növelésében, mint a nagy tagságú, bonyolult döntéshozatali mechanizmussal rendelkező regionális együttműködések, hiszen a társult partnerek már létező, erős bilaterális kapcsolatain alapulnak. (Heiduk & Wirth, 2023)

Richard Maude 2023-ban úgy jellemezte a Quadot, mint az Anthony Albanese miniszterelnök kormányának narratívájába illő jelenséget. Szerinte a Quad beleillik a közbenjárás szükségességének képébe, melyet Albanese kormánya hirdet, azaz, hogy Ausztrália ne hagyjon másokat dönteni a sorsáról, ennek hatékonyságával kapcsolatban viszont megjegyezte, a modern, 2021-óta zajló együttműködés túl friss ahhoz, hogy érdemes legyen megkísérelni felmérni teljes jelentőségét. (Maude, 2023)

4.2. Az AUKUS születése

Ausztrália Collins-osztályú tengeralattjárókból álló flottájának felújítása régóta tárgya az ország politikájának, a leváltásukra beszerzendő tengeralattjárók ügye pedig olyan komplex kormányokon és országokon átívelő üggyé nőtte ki magát, amely csak egy önálló kutatás keretein belül fedhető le teljességében. Ennek megfelelően ebben a munkában csupán legjelentősebb pontjaiban foglalom össze az AUKUS szövetséggel szorosan összefűződő tengeralattjáró-beszerzés részleteit.

Az ausztrál tengeralattjáró-flotta lecseréléséről szóló – az Abbott kormány által eredetileg Japánnak felkínált – megbízás sorsáról végül 2016-ban döntött Malcolm Turnbull miniszterelnök kormánya. A 12 dízelmeghajtású tengeralattjáróról szóló, mintegy 50 milliárd ausztrál dollár értékű megbízást a Franciaországi DCNS vállalat kapta meg, mely Dél-Ausztráliában építette volna meg azokat. (Karp, 2016)

Ezután 2021. szeptember 15-én Ausztrália, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok bejelentették, hogy biztonsági szerződést kötnek AUKUS² néven. A szerződés egy két pilléres szerkezetű trilaterális szövetséget hozott létre a három partnerország közt. Az AUKUS első pillére egy atomtengeralattjáró-beszerzés, melyen keresztül az Ausztrál Királyi Haditengerészet az elavult tengeralattjáróflottája helyett új, nukleáris meghajtású, hagyományos fegyverzetű (atomfegyver hordozására nem alkalmas) járművekhez juthat. A második pillér széleskörű technológiai együttműködések előmozdításán alapul, annak érdekében, hogy növeljék a szövetségesek versenyképességét a geopolitikai kihívásokkal szemben. (Kahn, 2023)

A bejelentést komoly felháborodás követte Franciaország felől. Jean-Yves Le Drian korabeli francia külügyminiszter a 'hátbaszúrás', 'elfogadhatatlan' és 'értelmezhetetlen' kifejezésekkel illette a bejelentést, amely gyakorlatilag megszüntette a korábbi

² A szerződés az ANZUS-hoz hasonlóan a szerződő országok angol nevének első betűiből összeállított rövidítés alapján vált ismertté.

Franciaországgal kötött tengeralattjárók beszerzéséről szóló szerződést. (France24, 2021) (DeYoung, Miller, & Kuo, 2021) A France24 2021. szeptember 19-i cikke úgy fogalmazott: „*Francia tisztségviselők határozottan állítják, hogy csak akkor tudták meg, hogy Canberra ejtette a 66 milliárd dolláros francia tengeralattjáró-szerződést, amikor az első tudósítások megjelentek erről az ausztrál sajtóban.*” (France24, 2021) Ausztrália tagadta, hogy a franciák csupán órákkal az AUKUS bejelentése előtt értesültek volna a szerződés megszűnéséről. (Pannett, 2021) Franciaország szeptember 18-án tüntetőleg hivatalosan visszahívta nagyköveteit mind az Egyesült Államokból, mint Ausztráliából. (Corbet, 2021)

A bejelentést a Quadhoz hasonló, komoly kritika érte Kína felől is, Zhao Lijian külügyminisztériumi szóvivő szerint a három ország bejelentése „*súlyosan sérti a regionális békét és stabilitást, elősegít egy fegyverkezési versenyt, és sérti a nemzetközi atomsorompó kezdeményezéseket*”. (France24, 2021) Bár a szerződés nem említi Kínát, felismerhetően azzal a céllal fogalmazódott meg a fegyverkezés, hogy a háromoldalú szövetség tagjai versenyképesek maradjanak Kínával az indiai-csendes-óceáni térségben. (Fillingham, 2021)

4.3. Ausztrália tengeralattjárói

2023 márciusában a San Diegoban az AUKUS vezetők bejelentették a fejlesztési tervet, amely mentén megegyeztek az új SSN-AUKUS osztályú atomtengeralattjárók legyártásáról. Ennek értelmében 2023-tól kezdődően ausztrál haditengerészek megkezdtek képzésüket amerikai, illetve brit felekkel együttműködve. A felek továbbá megegyeztek abban, hogy potenciálisan már 2027-től kezdődően az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság megkezdje atomtengeralattjárói „rotációját” Ausztráliába. Ennek értelmében a tengeralattjáróik felváltva teljesítenének ott szolgálatot, lehetőséget biztosítva az ausztrál fél munkaerejének, személyzetének és szabályozásának előkészítésére a saját tengeralattjárók működtetéséhez. A megegyezések értelmében, amennyiben ezt az Egyesült Államok Kongresszusa jóváhagyja, a 2030-as évek elején az USA elad majd három darab Virginia-osztályú tengeralattjárót Ausztráliának, nyitva hagyva a lehetőséget további kettő eladására. A megegyezés értelmében az Egyesült Királyság az első SSN-AUKUS típusú atomtengeralattjárót a 2030-as évek végén adja majd át a haditengerészetének, Ausztrália pedig a 2040-es évek elején adja majd át saját, Ausztráliában épített SSN-AUKUS atomtengeralattjáróját a haditengerészetének. (The White House, 2023) A bejelentést követő hír, mely szerint a tengeralattjáró-beszerzés költsége összesen 368 milliárd amerikai dollárra is rúghat, komoly port kavart az ausztrál médiában. (Hurst & Borger, 2023)

A beszerzést alapvetően érték kritikák az ausztrál politikában mind jobb, mint baloldaltól, azonban két volt miniszterelnök is úgy vélekedett, hogy a tengeralattjárók beszerzése ebben a formában veszélyes lehet Ausztrália számára. Az egyik Paul Keating, volt munkáspárti miniszterelnök volt, aki már két nappal a bejelentést követően hibaként jellemezte pártja miniszterelnöke, Anthony Albanese támogatását a tengeralattjáró-beszerzést illetően. Keating kritizálta az USA szándékát, a britek jelentőségét Ausztrália számára, valamint Ausztrália szuverenitását csorbitó szerződésként vonatkozott az AUKUS-ra. Ezen kívül pedig azt állította, hogy Franciaország felől érkezett egy új ajánlat, amely sokkal olcsóbban, sokkal hamarabb tudna több tengeralattjárót leszállítani Ausztrália számára, azonban Ausztrália nem válaszolt erre az ajánlatra. (Karp, 2023) 2024-ben pedig azokra a hírekre reagált Malcolm Turnbull volt liberális párti miniszterelnök, melyek szerint az Egyesült Államok bejelentette, hogy megfelel a tengeralattjárógyártását a következő évre. Turnbull azt állította, hogy a szerződés értelmében Ausztrália elengedte a szuverenitását a tengeralattjárókra vonatkozóan, az USA-ra bízva, hogy megépülnek-e. (Remeikis, 2024)

2024 tavaszán a második pillért képező technológiai információ-megosztás kiterjesztésének lehetőségei kapcsán komoly lehetőségként merült fel Japán csatlakozása a második pillérhez, mint potenciális partnerország. (Vergun, 2024) Japán csatlakozásával kapcsolatban azonban nem történt érdemi előrelépés 2025-ig. (Gould & Cosalicchio, 2024) Az első pillért jelentő tengeralattjáró-beszerzés megvalósulásában újabb kérdéseket vetett fel a 2024 augusztusában nyilvánosságra hozott dokumentum, mely alapján bármelyik fél a három közül felmondhatja a nukleáris tengeralattjárókra vonatkozó kötelezettségeit csupán egy év türelmi idővel. (Hurst, 2024)

Már 2024 során egyértelművé vált, hogy a szerződés jövőjére, ezen keresztül pedig az ausztrál politikára és társadalomra kétségtelenül nagy kihatással lesz a 2024 novemberi amerikai választások eredménye. (Remeikis, 2024) Miután a 2024-es elnökválasztás eredményeképp Donald Trump elnyerte második elnöki mandátumát az Egyesült Államok élén, az AUKUS szerződést övező bizonytalanság tovább fokozódott, hiszen 2025 január 8-ig bezárólag Trump továbbra sem nyilatkozott érdemben a szerződés jövőjéről. Ennek megfelelően a témát övező politikai és szakvélemények óvatos, de határozott szkepticizmussal fogalmaznak az AUKUS jövőjét illetően. (Gould & Cosalicchio, 2024)

5. ÖSSZEGZÉS

Ausztrália a 21. században egy olyan geopolitikai helyzetben kísérli meg magát középhatalomként értelmezni, ahol továbbra is minden értelemben elkötelezett szövetségesként áll ki az Egyesült Államok mellett, legnagyobb kereskedelmi partnere viszont a Kínai Népköztársaság. Ez a dependens viszonyrendszer Ausztrália számára magában hordozza azt a veszélyt, hogy amennyiben a jelenlegi USA-Kína viszony jelentős romlásnak indul, Ausztrália komoly károkat nemzetközi kapcsolatai mellett gazdasága és biztonsága tekintetében is. Ennek veszélyei fellelhetők az ausztrál-kínai kereskedelmi vitákban a szénexportokat illetően, a Kínai reakciókban az AUKUS bejelentésekor, vagy akár a 2022-es PIF gyűlés körül kialakult feszültségben is.

Allan Patience 2018-ban azt fogalmazta meg, hogy Ausztrália önértelmezése, mely alapján az Egyesült Államoktól függ a dependens középhatalmi státusza, azt eredményezi, hogy Ausztrália nem képes teljességgel kihasználni lehetőségeit nemzetközi kapcsolatai elmélyítésére saját régiójában. Az utóbbi hat év eseményei, különösen az AUKUS szerződés bejelentése továbbra is ezt a státuszt látszanak fenntartani, magukban hordozva Ausztrália számára azt a veszélyt, hogy az Egyesült Államokkal ápolt kapcsolata hátrányosan hason kapcsolataira. Patience a következőképp foglalta össze véleményét Ausztrália középhatalmi státuszának jövőjét illetően. Ahhoz, hogy Ausztrália jelentős középhatalomként, hatékonyan tudja magát értelmezni a 21. században, szükséges az ország geopolitikai helyzetének ártértékelése, annak céljával, hogy a politikai gondolkodás tovább tudjon lépni attól az alaptételtől, hogy Ausztrália jövője a „nagy és erős szövetségesek” által garantált biztonságon alapul.

Ausztrália számára kiemelkedő lehetőséget jelent régiójának jelenleg zajló geopolitikai felértékelődése arra, hogy középhatalomként fogalmazza meg magát. Jövőjét olyan kérdések határozzák meg, mint az, hogy képes lesz-e az ausztrál politika hatékonyan felvenni ezt a szerepet és szomszédjaival együttműködve önálló álláspontot kialakítani világnézetüket illetően? Az indiai-csendes-óceáni térségre nehezedő geopolitikai nyomás a Kínai Népköztársaság és az Egyesült Államok részéről elér majd egy olyan feszültségi pontot, amikor a hidegháborúhoz hasonló állásfoglalásra kényszerülnek a térség országai? Képes lesz Ausztrália a Falepili Unióhoz hasonló szoros kapcsolatokat kialakítani csendes-óceáni szomszédjaival? Mennyiben, és milyen gyorsan fogják meghatározni a régió jövőjét a klímaváltozás okozta természeti jelenségek? Milyen szerepet fog játszani India, mint Quad tag, és mint egyre aktívabb szereplő a régióban?

IRODALOMJEGYZÉK

- ABC Education. (2024. október 23.). *The White Australia Policy*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: ABC Education: <https://www.abc.net.au/education/digibooks/the-white-australia-policy/101908024>
- ABC News. (2003. október 8.). *Malaysian PM calls on Aust to clarify allegiances*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: ABC News: <https://www.abc.net.au/news/2003-10-08/malaysian-pm-calls-on-aust-to-clarify-allegiances/1490008>
- ABC News. (2007. augusztus 31.). *China unseats Japan as Australia's largest trade partner*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: ABC News: <https://www.abc.net.au/news/2007-09-01/china-unseats-japan-as-australias-largest-trade/656322>
- AFP. (2024. július 10.). *Australia sent back migrants to remote Indonesian island*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: The Jakarta Post: <https://www.thejakartapost.com/world/2024/07/10/australia-sent-back-migrants-to-remote-indonesian-island.html>
- Al Jazeera. (2024. augusztus 20.). *Indonesia and Australia finalise 'significant' defence pact*. Letöltés dátuma: 2024. október 2., forrás: Al Jazeera: <https://www.aljazeera.com/news/2024/8/20/indonesia-and-australia-finalise-significant-defence-pact>
- Asia Society Policy Institute. (2023. május 16.). *China's Response to the Quad*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: <https://asiasociety.org/policy-institute/chinas-response-quad>
- Atkinson, D. (2015). *The White Australia Policy, the British Empire, and the World*. West Lafayette, Indiana: Department of History Faculty Publications.
- Australian Associated Press. (2013. október 10.). *Tony Abbott invites Shinzo Abe, saying Japan is Australia's 'best friend in Asia'*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2013/oct/10/aboott-invites-abe-japan-friend>
- Australian Associated Press. (2021. augusztus 1.). *Three members of Australia's Bali Nine deserve to walk free one day, jail officials say*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2021/aug/01/three-members-of-australias-bali-nine-deserve-to-walk-free-one-day-jail-officials-say>

- Australian Bureau of Statistics. (2024. április 30.). *International Trade: Supplementary Information, Calendar Year 2023*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Australian Bureau of Statistics: <https://www.abs.gov.au/statistics/economy/international-trade/international-trade-supplementary-information-calendar-year/latest-release>
- Australian Federal Police. (2024). *2002 Bali bombings*. Letöltés dátuma: 2024. október 2., forrás: <https://www.afp.gov.au/about-us/history/unique-stories/2002-bali-bombings>
- Australian War Memorial. (2023. október 30.). *Vietnam War 1962-1975*. Letöltés dátuma: 2024. szeptember 22., forrás: Australian War Memorial: <https://www.awm.gov.au/articles/event/vietnam>
- BBC News. (2015. február 18.). *Bali Nine row: Indonesia 'owes Australia' for tsunami aid*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: BBC News: <https://www.bbc.com/news/world-australia-31513131>
- Bingham, F. (2016). *Australia's Trade Since Federation*. Canberra: Department of Foreign Affairs and Trade.
- Blainey, G. (2003). *The Rush That Never Ended: A History of Australian Mining* (5.. kiad.). Melbourne: Melbourne University Publishing.
- Carter, L. (2015). *Indonesia and Australia*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: ResearchGate: https://www.researchgate.net/figure/ndonesia-and-Australia_fig1_361945232
- CFR.org szerkesztői. (2023. szeptember 18). *What Is ASEAN?* Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/background/what-asean>
- Commonwealth of Australia. (1997). *Security Treaty between Australia, New Zealand and the United States of America [ANZUS]*. Letöltés dátuma: 2024. október 2., forrás: Parliament of Australia: https://www.aph.gov.au/~media/wopapub/house/committee/jfadt/usrelations/report/appendixb_pdf.ashx
- Corbet, S. (2021. szeptember 18.). *France recalls ambassadors to US, Australia over sub deal*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: AP News.
- Department of Foreign Affairs and Trade. (2024). *Australia-Tuvalu Falepili Union treaty*. Letöltés dátuma: 2024. október 05., forrás: Department of Foreign Affairs and Trade: <https://www.dfat.gov.au/geo/tuvalu/australia-tuvalu-falepili-union-treaty>

Department of Foreign Affairs and Trade. (2024. október). *Department of Foreign Affairs and Trade*. Letöltés dátuma: 2024. október 05., forrás: China Country Brief: <https://www.dfat.gov.au/geo/china/china-country-brief>

Department of Foreign Affairs and Trade. (2024). *Regional Architecture: The Quad*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade: <https://www.dfat.gov.au/international-relations/regional-architecture/quad>

Department of Foreign Affairs and Trade. (2024). *The G20*. Letöltés dátuma: 2024.. 10. 01., forrás: Department of Foreign Affairs and Trade: <https://www.dfat.gov.au/trade/organisations/g20>

Department of Veterans' Affairs. (2020. február 27.). *Australia under attack 1940-1945*. Letöltés dátuma: 2024. október 05., forrás: DVA Anzac Portal: <https://anzacportal.dva.gov.au/wars-and-missions/world-war-ii-1939-1945/events/australia-under-attack-1940-1945>

Department of Veterans' Affairs. (2020. február 27.). *Japanese advance (December 1941-March 1942)*. Letöltés dátuma: 2024. október 05., forrás: DVA Anzac Portal: <https://anzacportal.dva.gov.au/wars-and-missions/world-war-ii-1939-1945/events/japanese-advance-december-1941-march-1942>

Department of Veterans' Affairs. (2022. december 2.). *World War I and Australia 1914 to 1918*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: DVA Anzac Portal: <https://anzacportal.dva.gov.au/wars-and-missions/ww1>

Department of Veterans' Affairs. (2024. október 29.). *Australia and the Paris Peace Conference*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: DVA Anzac Portal: <https://anzacportal.dva.gov.au/wars-and-missions/ww1/politics/peace-negotiations>

Department of Veterans' Affairs. (2024. szeptember 16.). *The Anzac legend*. Letöltés dátuma: 2024. október 05., forrás: DVA Anzac Portal: <https://anzacportal.dva.gov.au/wars-and-missions/ww1/personnel/anzac-legend>

DeYoung, K., Miller, M. E., & Kuo, L. (2021. szeptember 17.). *Biden's submarine accord with Australia angers both France and China*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Washington Post: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/australia-us-sub-relations/2021/09/16/3db2e820-1699-11ec-a019-cb193b28aa73_story.html

- Dzeidzic, S., & Burgess, A. (2022. július 12.). *US Vice-President Kamala Harris makes virtual appearance at Pacific Islands Forum to unveil major plans for the region.* Forrás: ABC News: <https://www.abc.net.au/news/2022-07-12/us-kamala-harris-to-appear-at-pacific-islands-forum-fiji/101229858>
- Fillingham, Z. (2021. szeptember 16.). *Is the Australia-UK-USA Trilateral Security Partnership (AUKUS) a Gamechanger?* Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Geopolitical Monitor: <https://www.geopoliticalmonitor.com/is-the-australia-uk-usa-trilateral-security-partnership-aukus-a-gamechanger/>
- Fillingham, Z. (2023. február 20.). *Timeline: Freeze (and Thaw?) in China-Australia Relations.* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: Geopolitical Monitor: <https://www.geopoliticalmonitor.com/timeline-the-downward-spiral-of-china-australia-relations/>
- France24. (2021. szeptember 15.). *Australia riles France with sudden US-UK nuclear submarine pact.* Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: France24: <https://www.france24.com/en/asia-pacific/20210915-us-britain-australia-announce-new-security-pact-to-counter-china>
- France24. (2021. szeptember 21.). *Were the French blindsided by the AUKUS submarine deal?* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: France24: <https://www.france24.com/en/europe/20210921-were-the-french-blindsided-by-the-aukus-submarine-deal>
- Fraser, M., & Simons, M. (2010). *Malcolm Fraser: The Political Memoirs* (második. kiad.). Melbourne: The Miegunyah Press.
- Goldbloom, A., Hawkins, J., & Kennedy, S. (2007). *'A Quite Unprecedented Achievement?' Responding to the 1950s Terms of Trade Boom.* Melbourne: University of Melbourne Economic History Workshop.
- Goldsworthy, D. (2001). *Facing North: A Century of Australian Engagement with Asia* (első. kiad.). Melbourne: Melbourne University Press.
- Gould, J., & Cosalicchio, E. (2024. december 9.). *Will Donald Trump kill US-UK-Aussie sub defense deal?* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: Politico: <https://www.politico.eu/article/donald-trump-aukus-kill-us-uk-aussie-sub-defense-deal/>
- Grare, F., & Reuter, M. (2023. december 6.). *More than just a climate deal: The Australia-Tuvalu Falepili Union treaty and the EU's potential contribution to the Pacific.*

- Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: European Council on Foreign Relations: <https://ecfr.eu/article/more-than-just-a-climate-deal-the-australia-tuvalu-falepili-union-treaty-and-the-eus-potential-contribution-to-the-pacific/>
- Grigson, P. (2016). *Tourism powers economies and supports communities*. Letöltés dátuma: 2024. október 3., forrás: Australian Embassy Indonesia: https://indonesia.embassy.gov.au/jakt/AR16_001.html
- Guilfoyle, D., & Green, A. (2023. november 28.). *The Australia-Tuvalu Falepili Union Treaty: Security in the face of climate change ... and China?* Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: EJIL: Talk! - Blog of the European Journal of International Law: <https://www.ejiltalk.org/the-australia-tuvalu-falepili-union-treaty-security-in-the-face-of-climate-change-and-china/>
- Hammond, J. (2023). China's Security Agreement with the Solomon Islands: Wider Implications for Geopolitics in the South Pacific. *Journal of Indo-Pacific Affairs*, 105-113.
- Hawkins, D. (2017. június 16.). *Nuclear testing in Australia*. Letöltés dátuma: 2024. szeptember 24., forrás: ICAN Australia: <https://icanw.org.au/learn/nuclear-testing-in-australia/>
- Heazle, M. (2018). The Politics Behind the Story: Sixty Years on from the 1957 Australia-Japan Commerce Agreement. *Regional Outlook*, 59.
- Heiduk, F., & Wirth, C. (2023). The Quadrilateral Security Dialogue between Australia, India, Japan and the United States. *SWP Comment*.
- Holbraad, C. (1984). *Middle Powers in International Politics*. London: Macmillan.
- Holland, J., & Staunton, E. (2024). 'BrOthers in Arms': France, the Anglosphere and AUKUS. *International Affairs*, 711-729.
- Hurst, D. (2024. augusztus 12.). *Australia indemnifies US and UK 'against any liability' from nuclear submarine risks*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/12/aukus-deal-submarines-nuclear-termination-clause>
- Hurst, D., & Borger, J. (2023. március 13.). *Aukus: nuclear submarines deal will cost Australia up to \$368bn*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/14/aukus-nuclear-submarines-australia-commits-substantial-funds-into-expanding-us-shipbuilding-capacity>

- Hurst, D., & Butler, J. (2022. április 19.). *Solomon Islands-China pact is worst policy failure in Pacific since 1945, Labor says*. Forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/australia-news/2022/apr/19/china-and-solomon-islands-sign-security-deal-chinese-foreign-ministry-says>
- Huynh, K. (2023. szeptember 18.). *Looking back on a decade of Operation Sovereign Borders: Should we still “stop the boats”?* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: ABC News: <https://www.abc.net.au/religion/looking-back-on-a-decade-of-operation-sovereign-borders/102833780>
- IMF. (2024. október 5.). *GDP per capita, current prices*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: International Monetary Fund: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>
- IMF. (2024. október 5.). *GDP, current prices* . Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: International Monetary Fund: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WORLD>
- Inter-Imperial Relations Committee. (1926. november). Imperial Conference, 1926: Report, Proceedings and Memoranda. London, Whitehall: Inter-Imperial Relations Committee.
- Irsadanar, R. J. (2021. október 26.). *Can Japan Be a Bridge Between AUKUS and ASEAN?* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Diplomat: <https://thediplomat.com/2021/10/can-japan-be-a-bridge-between-aukus-and-asean/>
- Jiang, Y. (2023. november 7.). *Can Australia and China have a stable relationship?* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: Australian Institute of International Affairs: <https://www.internationalaffairs.org.au/publication/can-australia-and-china-have-a-stable-relationship/>
- Joint Statement of the Defence and Foreign Ministers of Japan and Australia. (2024. szeptember 5.). *Eleventh Australia-Japan 2+2 Foreign and Defence Ministerial Consultations*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Minister for Foreign Affairs: <https://www.foreignminister.gov.au/minister/penny-wong/media-release/eleventh-australia-japan-22-foreign-and-defence-ministerial-consultations>
- Kahn, L. (2023. június 12.). *AUKUS Explained: How Will the Trilateral Pact Shape Indo-Pacific Security?* Letöltés dátuma: 2024. október 4., forrás: Council on Foreign

- Relations: <https://www.cfr.org/in-brief/aukus-explained-how-will-trilateral-pact-shape-indo-pacific-security>
- Karp, P. (2016. április 26.). *France to build Australia's new submarine fleet as \$50bn contract awarded*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/australia-news/2016/apr/26/france-to-build-australias-new-submarine-fleet-as-50bn-contract-awarded>
- Karp, P. (2023. március 15.). *Paul Keating labels Aukus submarine pact 'worst deal in all history' in attack on Albanese government*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/australia-news/2023/mar/15/paul-keating-labels-aukus-submarine-pact-worst-deal-in-all-history-in-attack-on-albanese-government>
- Keen, M. (2024. október 2.). *Kamala Harris and the Pacific Islands: Pacific Island countries want to hear more from the Democratic nominee about how she will support the region*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Interpreter: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/kamala-harris-pacific-islands>
- Keen, M., & Tidwell, A. (2024. január 31.). *Geopolitics in the Pacific Islands: Playing for advantage*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Lowy Institute: <https://www.lowyinstitute.org/publications/geopolitics-pacific-islands-playing-advantage#heading-7906>
- Kelly, T., Altmeyer, C., & Packham, C. (2016. április 29.). *How France sank Japan's \$40 billion Australian submarine dream*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: Reuters: <https://www.reuters.com/article/world/how-france-sank-japans-40-billion-australian-submarine-dream-idUSKCN0XQ1FC/>
- Kingsbury, D. (2023. szeptember 27.). *Why you will never hear an Australian leader call out Indonesia on West Papua*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/australia-news/2023/sep/28/australia-west-papua-human-rights-abuse-allegations-indonesia>
- Lawson, S. (2015). Regionalism, sub-regionalism and the politics of identity in Oceania. *The Pacific Review*, 6-8.
- Lyons, K. (2019. szeptember 20.). *Taiwan loses second ally in a week as Kiribati switches to China*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/20/taiwan-loses-second-ally-in-a-week-as-kiribati-switches-to-china>

- Lyons, K. (2022. július 10.). *Kiribati withdraws from Pacific Islands Forum in blow to regional body*. Letöltés dátuma: 2025.. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/10/kiribati-withdraws-from-pacific-islands-forum-pif-micronesia>
- Lyons, K. (2022. július 13.). *Police remove two Chinese defence attaches from Pacific Islands Forum meeting*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/13/two-chinese-defence-attaches-removed-from-pacific-islands-forum-meeting>
- Maude, R. (2023. május 16.). *The Quad from the Four Corners*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Asia Society Policy Institute: <https://asiasociety.org/policy-institute/quad-four-corners>
- Menzies, R. G. (1937. augusztus 25.). *House of Representatives Debate*. Letöltés dátuma: 2024.. 09. 22., forrás: Historic Hansard: https://historichansard.net/hofreps/1937/19370825_reps_14_154/#debate-12
- Metcalf, K. (2001). *Near neighbours: Records on Australia's relations with Indonesia*. Canberra: National Archives of Australia.
- Milton, C. (2024. május 22.). *Lost Decade in Japan: History and Causes*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/l/lost-decade.asp>
- Nath, E., & Klingebiel, S. (2023). *Geopolitical Competition in the Indo-Pacific: Managing Development Cooperation*. Bonn: German Institute of Development and Sustainability.
- National Museum Australia. (2022. szeptember 20.). *Defining Moments: End of the White Australia policy*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: National Museum Australia: <https://www.nma.gov.au/defining-moments/resources/end-of-white-australia-policy>
- National Museum Australia. (2024). *Bali Bombings*. Letöltés dátuma: 2024. október 2., forrás: <https://www.nma.gov.au/defining-moments/resources/bali-bombings>
- National Museum Australia. (2024. szeptember 18.). *Defining Moments: ANZUS Treaty*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: National Museum Australia: <https://www.nma.gov.au/defining-moments/resources/anzus-treaty>
- Nettikara, S. (2015. február 23.). *The Indonesians collecting coins for Tony Abbott*. Forrás: BBC News: <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-31588901>

- Ng, K. (2024. január 15.). *Nauru cuts diplomatic ties with Taiwan in favour of China*.
 Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: BBC News:
<https://www.bbc.com/news/world-asia-67978185>
- Pacific Islands Forum. (2024). *18 Countries and Territories. One Blue Pacific Continent*.
 Letöltés dátuma: 2024. október 03., forrás: The Pacific Islands Forum:
<https://forumsec.org/pacific-islands-forum>
- Pacific Islands Forum Secretariat. (2022). *2050 Strategy for the Blue Pacific Continent*. Suva, Fiji: Pacific Islands Forum Secretariat.
- Pannett, R. (2021. szeptember 19.). *Australia says France knew it had 'deep and grave concerns' about its submarines before U.S. deal*. Letöltés dátuma: 2025. január 7.,
 forrás: The Washington Post:
<https://www.washingtonpost.com/world/2021/09/19/submarines-france-australia-concerns/>
- Parliament of the United Kingdom. (1931. december 11.). *Statute of Westminster 1931*.
 Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: legislation.gov.uk:
https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1931/4/pdfs/ukpga_19310004_en.pdf
- Patience, A. (2018). *Australian Foreign Policy in Asia - A Middle Power or Awkward Partner? in Critical Studies of the Asia-Pacific*. Cham, Switzerland: Palgrave-MacMillan.
- Patton, S. (2024. október 3.). *Kamala Harris and the Indo-Pacific: Correcting the attention deficit*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Interpreter:
<https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/kamala-harris-indo-pacific-correcting-attention-deficit>
- Potas, I., & Walker, J. (1987). *Capital punishment*. Woden, A.C.T.: Australian Institute of Criminology.
- Remeikis, A. (2024. március 13.). *Turnbull says Australia 'mugged by reality' on Aukus deal as US set to halve submarine build*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian:
<https://www.theguardian.com/world/2024/mar/13/turnbull-says-australia-mugged-by-reality-on-aukus-deal-as-us-set-to-halve-submarine-build>
- Reuters. (2024. július 19.). *US opens embassy in Vanuatu, latest step in China competition*.
 Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: Reuters: <https://www.reuters.com/world/us-opens-embassy-vanuatu-latest-step-china-competition-2024-07-18/>

- Ricklefs, M. C. (2001). *A History of Modern Indonesia since c.1200* (harmadik. kiad.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rimon, R. (2022. július 12.). *China influenced Kiribati exit from Pacific Islands Forum, MP claims*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2022/jul/12/china-influenced-kiribati-exit-from-pacific-islands-forum-mp-claims>
- Safi, M., Watts, J., Lamb, K., & Indrasafi, D. (2015. április 29.). *Bali Nine: Australia recalls ambassador as world condemns executions*. Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2015/apr/29/bali-nine-australia-recalls-ambassador-as-world-condemns-executions>
- Smith, S. A. (2021. május 27.). *The Quad in the Indo-Pacific: What to Know*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: Council on Foreign Relations: <https://www.cfr.org/in-brief/quad-indo-pacific-what-know>
- The Commonwealth Secretariat. (2024). *London Declaration, 1949*. Letöltés dátuma: 2024. szeptember 24., forrás: The Commonwealth: <https://thecommonwealth.org/london-declaration-1949>
- The Economist. (2023. július 10.). *Why is Turkey blocking Sweden from joining NATO?* Letöltés dátuma: 2025. január 7., forrás: The Economist: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2023/07/10/why-is-turkey-blocking-sweden-from-joining-nato>
- The National WWII Museum New Orleans. (2024). *Extent of Japanese Occupation*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: <https://www.ww2classroom.org/node/148>
- The White House. (2023. március 13.). *Joint Leaders Statement on AUKUS*. Letöltés dátuma: 2024. október 5., forrás: The White House: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/03/13/joint-leaders-statement-on-aukus-2/>
- Vergun, D. (2024. április 8.). *AUKUS Partners Consider Cooperation With Japan*. Letöltés dátuma: 2024.. 04. 08., forrás: U.S. Department of Defense: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3734336/aukus-partners-consider-cooperation-with-japan/>
- Wight, M. (1978). *Power Politics*. Leicester: Leicester University Press.
- World Bank Group. (2023. október 20.). *The World Bank In Indonesia*. Letöltés dátuma: 2024. október 1., forrás: World Bank Group: <https://www.worldbank.org/en/country/indonesia/overview#1>

- Worldometer. (2024. október 5.). *Australia Population*. Letöltés dátuma: 2024.. október 5.,
forrás: Worldometer: <https://www.worldometers.info/world-population/australia-population/>
- Worldometer. (2024. október 5.). *Indonesia Population*. Letöltés dátuma: 2024. október 5.,
forrás: Worldometer: <https://www.worldometers.info/world-population/indonesia-population/>
- Wyeth, G. (2024. augusztus 30.). *Guam, American Samoa Upgraded to Associate Membership in Pacific Islands Forum*. Letöltés dátuma: 2024.. 10. 03., forrás: The Diplomat: <https://thediplomat.com/2024/08/guam-american-samoa-upgraded-to-associate-membership-in-pacific-islands-forum/>